

E U T R O P I I

HISTORIAE ROMANAE

B R E V I A R I U M

A B U R B E

CONDITA USQUE AD VALENTINIANUM ET

VALENTEM AUGUSTOS.

GLASGUA E:

IN AEDIBUS ACADEMICIS, EXCUDERAT

ANDREAS FOULIS,

ACADEMIAE TYPOGRAPHUS.

M.DCC.LXXXIII.

DOMINO
VALENTI,
GOTHICO,
MAXIMO, PERPETUO
AUGUSTO.

RES Romanas ex voluntate Mansuetudinis tuae ab urbe condita ad nostram memoriam, quae in negotiis, vel bellicis, vel civilibus eminebant, per ordinem temporum brevi narratione collegi, strictim additis etiam iis, quae in principum vitis egregia exstiterunt; ut tranquillitatis tuae possit mens divina laetari, prius se illustrium virorum facta in administrando imperio sequutam, quam cognosceret lectione.

EUTROPII
BREVIARIUM
HISTORIAE ROMANÆ.

LIBER PRIMUS.

ROMANUM Imperium, quo neque ab exordio ullum fere minus, neque incrementis toto orbe amplius humana potest memoria recordari, à Romulo exordium habet, qui vestalis virginis, et (quantum putatus est) Martis, cum Remo fratre, uno partu editus est. is cum inter pastores latrocinaretur, octodecim annos natus, urbem exiguam in Palatino monte constituit, xi. kal. Maii, olympiadis sextae anno tertio post Troie excidium, ut qui plurimum, minimumque tradunt, trecentesimo, nonagesimo quarto. Condita civitate, quam ex nomine suo Romam vocavit, haec fere egit. multitudinem finitimorum in civitatem recepit: centum ex senioribus elegit; quorum consilio omnia ageret; quos senatores nominavit propter senectutem. tunc, cum uxores ipse et populus non haberent, invitavit ad spectaculum ludos-

EUTROPII

rum vicinas urbibus nationes, atque earum virgines rapuit. commotis bellis propter raptorum injuriam, Caeninenses vicit, Antemnates, Crustuminos, Sabinos, Fidenates, Veientes; haec omnia oppida urbem cingunt. et cum orta subito tempestate non comparuisset anno regni trigesimo septimo, ad Deos transisse creditus, consecratus est. deinde Romae per quinos dies senatores imperaverunt; et his regnantibus annus unus completus est. Postea Numa Pompilius rex creatus est, qui bellum nullum quidem gessit, sed non minus civitati quam Romulus profuit. nam et leges Romanis, moresque constituit, qui consuetudine praeciorum jam latrones ac semibarbari putabantur. annum descripsit in x. menses, prius sine aliqua computatione confusum: et infinita Romae sacra ac templa constituit. morbo decessit quadragesimo tertio imperii anno. Huic successit Tullus Hostilius. hic 4 bella reparavit, Albanos vicit, qui ab urbe Roma xii. milliario sunt: Veientes et Fidenates, quorum alii sexto milliario absunt [ab urbe Romana,] alii octavo decimo, bello superavit: urbem ampliavit, adjecto Coelio monte: cum triginta duobus annis regnasset, fulmine ictus, cum domo sua arsit. Post hunc Ancus Martius, 5 Numae ex filia nepos, suscepit imperium. contra Latinos dimicavit: Aventinum montem civitati adjecit, et Janiculum: Ostium civitatem supra mare sexto decimo milliario ab urbe Ro-

ma condidit: vigesimo quarto anno imperii
6 morbo periit. Deinde regnum Priscus Tar-
quinius accepit. hic numerum senatorum du-
plicavit; circum Romae aedificavit; ludos Ro-
manos instituit, qui ad nostram memoriam per-
manent. vicit idem etiam Sabinos; et non pa-
rum agrorum, sublatum iisdem, urbis Romae
territorio adjunxit; primusque triumphans ur-
bem intravit: muros fecit, et cloacas: capito-
lium inchoavit. trigesimo octavo imperii anno
per Anci filios occisus est, regis ejus cui ipse suc-
7 cesserat. Post hunc Servius Tullius suscepit
imperium, genitus ex nobili foemina, captiva
tamen, et ancilla. hic quoque Sabinos subegit:
montes tres, Quirinalem, Viminalem, Esquili-
num urbi adjunxit, fossas circum murum duxit.
primus omnium censum ordinavit qui adhuc
per orbem terrarum incognitus erat. sub eo
4 Roma, omnibus in censum delatis, habuit ca-
pitum lxxxiv millia civium Romanorum, cum
his qui in agris erant. occisus est xlv. imperii
anno, scelere generi sui Tarquinii Superbi, filii
ejus regis cui ipse, successerat; et filiae suae
8 quam Tarquinius habebat uxorem. Lucius
Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus
regum, Volscos (quae gens ad Campaniam eun-
tibus non longe ab urbe est) vicit; Gabios civi-
tatem, et Sueffam Pometiam subegit; cum
Thuscis pacem fecit; et templum Jovi in Ca-
pitolio aedificavit. postea Ardeam oppugnans,

in octavo decimo milliario ab urbe positam civitatem, imperium perdidit. nam cum filius ejus, et ipse Tarquinius Junior, nobilissimi Collatini uxorem stuprasset, eaquē de injuria marito et patri et amicis quæsta fuisset, in omnium conspectu se occidit: propter quam causam Brutus parens et ipse Collatinus populum concitavit, et Tarquinio ademit imperium. mox exercitus quoque eum, qui civitatem Ardeam cum ipso rege oppugnabat, reliquit, veniensque ad urbem rex portis clausis exclusus est. cumque imperasset annos viginti quinque, cum uxore et liberis suis fugit: ita Romæ regnatum est per septem reges annis ducentis quadraginta tribus, cum adhuc Romæ, ubi plurimum, vix usque ad quintum decimum milliarium possideret. Hinc consules coepere pro uno rege duo hac causâ creari; ut si unus malus esse voluisset, alter eum, habens potestatem similem, coerceret. et placuit, ne imperium longius, quam annuum haberent, ne per diuturnitatem potestatis insolentiores redderentur, sed civiles semper essent, qui se post annum scirent futuros esse privatos: fuerunt igitur anno primo, expulsis regibus consules Lucius Junius Brutus, qui maxime egerat, ut Tarquinius pelleretur, et Tarquinius Collatinus, maritus Lucretiæ. sed Tarquinio Collatino statim sublata dignitas est: placuerat enim, ne quisquam in urbe maneret, qui Tarquinius vocaretur. ergo, accepto

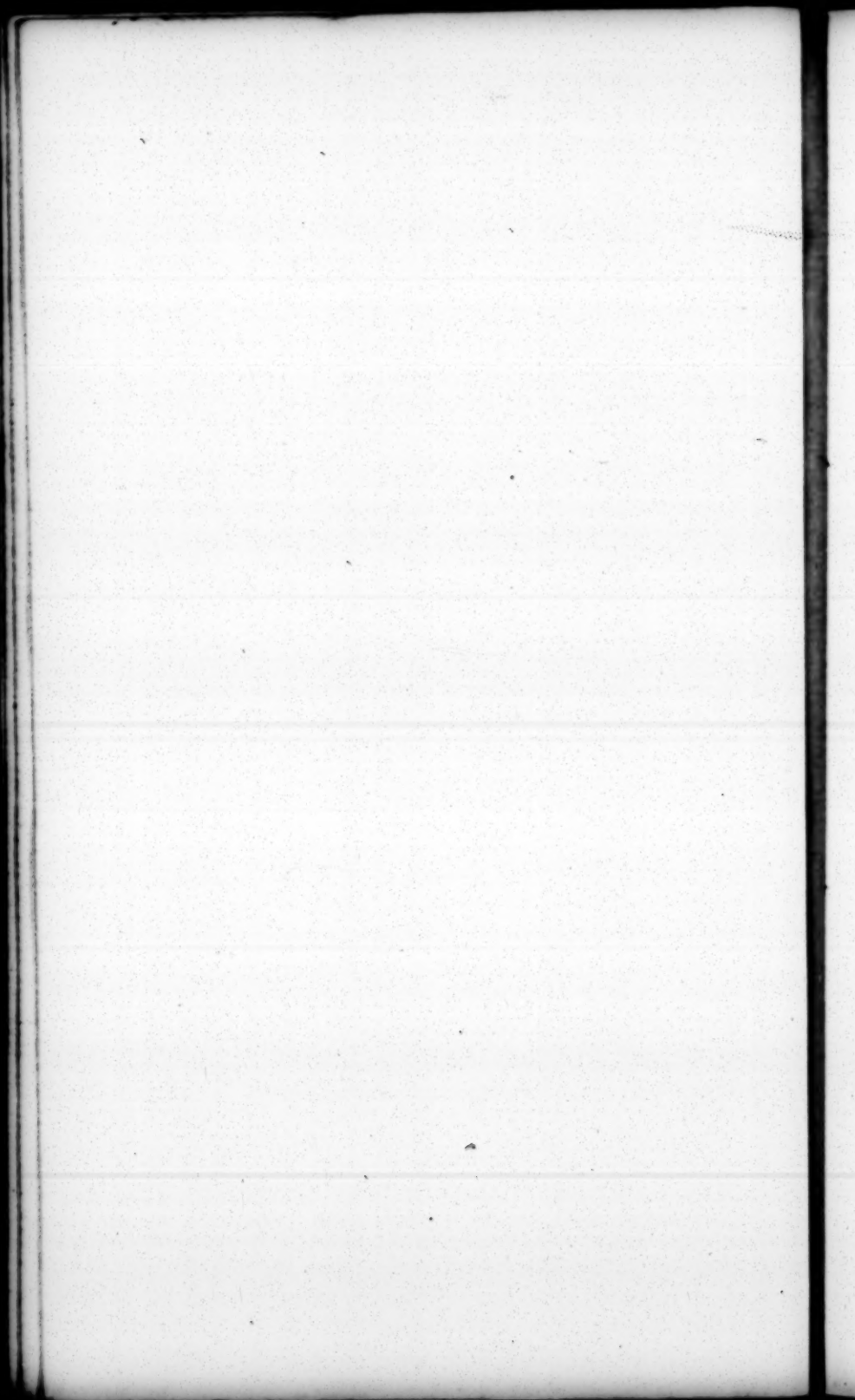
omni patrimonio suo ex urbe migravit, et loco
ipſius factus eſt Valerius Publicola conſul. com-
movit tamen bellum urbi Romae rex Tarqui-
nius, qui fuerat expulſus, et collectis multis
gentibus, ut in regnum poſſet reſtitui, dimica-
10 vit. In prima pugna Brutus et Aruns Tarqui-
nii filius invicem ſe occiderunt. Romani tamen
ex ea pugna victores reſceſſerunt. Brutum Ro-
manae matronae deſenſorem pudicitiae ſuae,
quaſi communem patrem, per annum luxerunt.
Valerius Publicola Spurium Lucretium Trici-
pitinum collegam ſibi fecit, Lucretiae patrem :
quo morbo mortuo, iterum Horatium Pulvil-
lum collegam ſibi ſumpſit. ita primus annus
quinque conſules habuit : cum Tarquinius Col-
latinus urbe ceſſiſſet propter nomen, Brutus
praelio periſſet, Spurius Lucretius morbo mor-
11 tuus eſſet. Secundo quoque anno iterum Tar-
quinius, ut reciperetur in regnum, bellum Ro-
manis intulit, auxilium ei ferente Porſena Thuſ-
ciae rege, et Romani pene cepit. verum tum
quoque victus eſt. tertio anno poſt reges exac-
tos Tarquinius cum ſuſcipi non poſſet in reg-
num, neque ei Porſena, qui pacem cum Roma-
nis fecerat, auxilium praeſtaret, Tuſculum ſe
contulit, quae civitas non longe ab urbe eſt :
atque ibi per quatuordecim annos privatus
cum uxore perſenuit. quarto anno poſt reges
exactos, cum Sabini Romanis bellum intuliſ-
ſent, victi ſunt ; et de his eſt triumphatum.

quinto anno Valerius ille Bruti collega, et quartum consul, fataliter mortuus est, adeo pauper, ut, collatis à populo nummis, sumptum haberet sepulturae, quem matronae, sicut Brutum, annum luxerunt. Nonno anno post, 13 reges exactos, cum gener Tarquinii, ad injuriam soceri vindicandam ingentem collegisset exercitum, nova Romae dignitas est creata, quas dictatura appellatur, major quam consulatus, eodem anno etiam magister equitum factus est, qui dictatori obsequeretur. neque quidquam similis potest dici, quam dictatura antiqua, huic imperii potestati, quam nunc tranquillitas vestra habet, maxime cum Augustus quoque Octavianus, de quo postea dicemus, et, ante eum, Caius Caesar, sub dictaturae nomine atque honore regnaverint. dictator autem Romae primus fuit Lartius : magister equitum primus, Spurius Cassius. Sexto decimo anno post re- 13 ges exactos, seditionem populis Romae fecit, tanquam à senatu atque consulibus premere- tur. tum et ipse sibi tribunos plebis, quasi proprios iudices et defensores creavit, per quos contra senatum et consules tutus esse posset. Sequenti anno Volsci contra Romanos bellum 14 reparaverunt; et victi acie, etiam Coriolos civitatem, quam habebant optimam, perdiderunt. Octavo decimo anno postquam reges ejecti e- 15 rant, expulsus ex urbe Quintius Marcius dux Romanorum, qui Coriolos ceperat Volscorum

civitatem, ad ipsos Volscos contendit iratus, et auxilia contra Romanos accepit. Romanos [quos] saepe vicit: usque ad quintum milliarium urbis accessit, oppugnaturus etiam patriam suam, legatis, qui pacem petebant, repudiatis, nisi ad eum mater Veturia, et uxor Volumnia ex urbe venissent: quarum fletu et deprecatione superatus removit exercitum: atque hic secundus post Tarquinium fuit, qui dux contra patriam suam esset. 16 Cæsone Fabio et Tito Virginio consulibus trecenti nobiles homines, qui ex Fabia familia erant, contra Veientes bellum soli susceperunt, promittentes senatui et populo per se omne certamen implendum. itaque profecti omnes nobiles, et qui singuli magnorum exercituum duces esse deberent, in praelio ceciderunt. unus omnino superfuit ex tanta familia, qui propter aetatem puerilem duci non potuerat ad pugnam. post haec census in urbe habitus est, et inventa sunt civium capitum cxxx 17 millia. Sequenti anno, cum in Algidio monte, ab urbe duodecimo ferme milliario, Romanus obsideretur exercitus, Lucius Quintius Cincinnatus dictator est factus; qui agrum quatuor iugerum possidens, manibus suis colebat. is, cum in opere et arans esset inventus, sudore deterfo, togam praetextam accepit: et, caesis hostibus, 18 liberavit exercitum. Anno ccc. et altero ab urbe condita, imperium consulare cessavit, et pro duobus consulibus decem facti sunt, qui

summam potestatem haberent. decemviri nominati. sed cum primo anno bene egissent, secundo unus ex iis Appius Claudius, Virginii cuiusdam, qui honestis jam stipendiis contra Latinos in monte Algido militabat, filiam virginem corrumpere voluit: quam pater occidit, ne stuprum à decemviro sustineret: et regressus ad milites, movit tumultum. sublata est decemviris potestas, ipsique damnati sunt. Anno ¹⁹ trecentesimo decimo quinto ab urbe condita, Fidenates contra Romanos rebellaverunt. auxilium praestabant his Vejentes, et rex Vejentium Tolumnius: quae ambae civitates tam vicinae urbi sunt, ut Fidenae vii, Vejentes xviii milliario absint. conjuxerunt se his et Volsci: sed M. Æmilio dictatore, Lucio Quintio Cincinnato magistro equitum victi, etiam regem perdiderunt: Fidenae captae et excisae. post xx inde annos Vejentani rebellaverunt. dictator contra ipsos missus est Furius Camillus, qui primum eos vicit acie; mox etiam civitatem diu obsidens cepit, antiquissimam, Italiaeque ditissimam. post eam cepit et Faliscos, non minus nobilem civitatem. sed commota est ei invidia quasi praedam male divisisset, damnatusque ob eam causam et expulsus civitate est. Statim Galli ²⁰ Senones ad urbem venerunt, et victos Romanos xi. milliario ab urbe Roma, apud flumen Alliam sequuti, etiam urbem occupaverunt; neque defendi quidquam nisi capitolium potuit: quod cum

diu obsedissent, et jam Romani fame laborarent, à Camillo, qui in vicina civitate exulabat, Gallis superventum est, gravissimeque victi sunt; postea tamen, accepto etiam auro, ne capitolium obsiderent, recesserunt: sed sequutus eos Camillus, ita cecidit, ut et aurum, quod his datum fuerat, et omnia quae ceperant militaria signa, revocaret. ita tertio triumphans urbem ingressus est et appellatus Secundus Romulus quasi et ipse patriae conditor.

EUTROPII BREVIARIUM

HISTORIAE ROMANAE.

LIBER SECUNDUS.

ANNO ccclxv. ab urbe condita, post captam autem primo, dignitates mutatae sunt: et pro duobus consulibus facti tribuni militares consulari potestate. hinc jam coepit Romana res crescere. nam Camillus eo anno Volscorum civitatem, quae per lxx. annos Bellum gesserat, vicit, et Æquorum urbem, et Sutrinorum: atque omnes, deletis eorum exercitibus, occupavit: et tres simul triumphos egit. Titus etiam Quintius Cincinnatus Praenestinos, qui usque ad urbis Romae portas bello venerant, persequutus, ad flumen Alliam vicit: et civitates, quae sub ipsis agebant Romanis adjunxit; ipsum Praeneste aggressus, in deditionem accepit: quae omnia ab eo gesta sunt viginti diebus, triumphusque ipsi decretus. Verum dignitas tribunorum militarium non diu perseveravit. nam post aliquantum nullos placuit fieri: et quadriennium ita in urbe fluxit, ut potestates ibi ma-

jores non essent. resumpserunt tamen tribuni militares consulari potestate iterum dignitatem et triennio perseveraverunt. rursus consules facti. L. Genucio, et Q. Servilio consulibus 4 mortuus est Camillus: honor ei secundus post Romulum delatus est. Titus Quintius dicta- 5 tor adversus Gallos, qui in Italiam venerant, missus est. hi ab urbe quarto milliaro trans Anienem fluvium confederant. nobilissimus de senatoribus Titus Manlius provocantem Gallum ad singulare certamen, congressus occidit: et sublato torque aureo, colloque suo imposito, in perpetuum Torquati sibi et posteris cognomen accepit. Galli fugati sunt: mox per Caium Sulpicium dictatorem etiam victi. non multo post à Caio Marcio Thufci victi sunt; vii. millia captivorum ex his in triumphum ducti. Cen- 6 sus iterum habitus est. et cum Latini, qui à Romanis subacti erant, milites praestare nolent, ex Romanis tantum tirones lecti sunt, factaeque legiones decem, qui modus sexaginta vel amplius armatorum millia efficiebat: parvis adhuc Romanis rebus tanta tamen in re militari virtus erat. quae cum profectae essent adversus Gallos duce Lucio Furio Camillo, quidam ex Gallis, unum è Romanis, qui esset optimus, provocavit. tum se Marcus Valerius tribunus militum obtulit: et cum processisset armatus, corvus ei supra dextrum brachium sedit; mox commissa adversus Gallum pugna, ideam

corvus alis et unguibus Galli oculos verberavit, ne rectum posset aspicere : ità ut a Tribuno Valerio interfectus, non solum victoriam ei, sed etiam nomen dederit. nam postea idem Corvinus est dictus, ac propter hoc meritum, annorum trium et viginti, consul est factus. 7 Latini, qui noluerant milites dare, hoc quoque à Romanis exigere coeperunt, ut unus consul, ex eorum ; alter, ex Romanorum populo crearetur. quod cum esset negatum, bellum contra eos susceptum est, et ingenti pugna superati sunt : ac de his perdomitis triumphatum est. statuæ consuliibus ob meritum victoriæ in rostris positæ sunt. [eo anno etiam Alexandria ab Alexandro Macedone condita est.] Jam Romani potentes esse coeperant ; bellum enim in centesimo et tricesimo fere milliaro ab urbe apud Samnites gerebatur, qui medii sunt inter Picenum, Campaniam et Apuliam. Lucius Papirius Cursor cum honore dictatoris ad id bellum profectus est, qui, cum Romam rediisset, Q. Fabio Maximo magistro equitum, quem apud exercitum reliquit, praecepit, ne se absente pugnaret. ille, occasione reperta, felicissime dimicavit, et Samnites delevit, ob quam rem à dictatore capitis damnatus, quod se vetante pugnasset, ingenti favore militum et populi liberatus est : tanta Papirio seditione commota, 9 ut pene ipse interficeretur. Postea Samnites, Romanos, Tito Veturio et Spurio Posthumio

Consulibus, ingenti dedecore vicerunt, et sub jugum miserunt. pax tamen à senatu et populo soluta est, quae cum ipsis propter necessitatem facta fuerat. postea Samnites victi sunt à L. Papirio consule: septem millia eorum sub jugum missa. Papirius de Samnitibus triumphavit. eo tempore Appius Claudius censor aquam Claudiam induxit, et viam Appiam stravit. Samnites, reparato bello, Quintum Fabium Maximum vicerunt, tribus millibus occisis: postea cum pater ejus Fabius Maximus legatus datus fuisset, et Samnites vicit, et plurima eorum oppida cepit. deinde Publius Cornelius Rufinus, Manius Curius Dentatus, ambo consules contra Samnites missi, ingentibus praeliis eos confecere. tum bellum cum Samnitibus per annos novem et quadraginta actum sustulerunt, neque ulius hostis fuit intra Italiam, qui Romanam virtutem magis fatigaverit. Interjectis 10 aliquot annis, iterum se Gallorum copiae contra Romanos Thuscis Samnitibusque junxerunt: sed cum Romam tenderent, à Cn. Cornelio Dolabella consule deletae sunt. Eodem tem- 11 pore Tarentinis, qui jam in ultima Italia sunt, bellum indictum est; quia legatis Romanorum injuriam fecissent. hi Pyrrhum Epiri regem contra Romanos in auxilium poposcerunt, qui ex genere Achillis originem trahebat; is mox ad Italiam venit, tumque primum Romani cum transfinarino hoste dimicaverunt. missus est con-

tra eum consul P. Valerius Laevinus: qui cum exploratores Pyrrhi cepisset, iussit eos per castra duci, ostendique omnem exercitum, tumque dimitti, ut renuntiarent Pyrrho quaecumque à Romanis agerentur. commissamox pugna, cum jam Pyrrhus fugeret, elephantorum auxilio vicit: quos incognitos Romani expaverunt: sed nox praelio finem dedit. Laevinus tamen per noctem fugit, Pyrrhus Romanos mille occingentos cepit, eosque summo honore tractavit; occisos sepelivit. quos cum adverso vulnere et truci vultu, etiam mortuos jacere vidisset, tulisse ad coelum manus dicitur, cum hac voce: se totius orbis dominum esse potuisse, si tales
12 sibi milites contigissent. Postea Pyrrhus, iunctis sibi Samnitibus, Lucanis, Brutiisque, Romanam perrexit, omnia ferro ingneque vastavit, Campaniam depopulatus est, atque ad Praeneste venit, milliario ab urbe octavo-decimo. mox terrore exercitus, qui eum cum consule sequebatur, in Campaniam se recepit. legati ad Pyrrhum de redimendis captivis missi ab eo honorifice suscepti sunt, captivos sine pretio Romanam misit. unum ex legatis Romanorum Fabricium sic admiratus est, ut cum eum pauperem esse cognovisset, quarta parte regni promissa sollicitare voluerit, ut ad se transfret: contemptusque à Fabricio est. quare cum Pyrrhus ingenti Romanorum admiratione teneretur, legatum misit, qui pacem aequis conditio-

nibus peteret, praecipuum virum Cineam nomine; ita ut Pyrrhus partem Italiae, quam jam armis occupaverat, obtineret. Pax displicuit; remandatumque Pyrrho à senatu est, cum cum Romanis nisi ex Italia recessisset, pacem habere non posse. tum Romani jusserunt captivos omnes, quos Pyrrhus reddiderat, infames haberi, qui se armis defendere potuissent; nec ante eos ad veterem statum reverti, quam sibi notorum hostium occisorum spolia retulissent. ita legatus Pyrrhi reversus est: à quo cum quaereret Pyrrhus, qualem Romam comperisset, Cineas dixit regum se patriam vidisse: scilicet tales illic esse omnes, qualis unus Pyrrhus apud Epirum et reliquam Graeciam putaretur. missi sunt contra Pyrrhum duces P. Sulpicius et Decius Mus consules. certamine commisso, Pyrrhus vulneratus est, elephanti intercepti, xx. millia caesa hostium; et ex Romanis tantum quinque millia. Pyrrhus Tarentum fugatus. Interjecto anno, contra Pyrrhum Fabricius est missus; qui prius inter legatos sollicitari non potuerat, quarta parte regni promissa. tum, cum vicina castra ipse et rex haberent, medicus Pyrrhi ad eum nocte venit, promittens veneno Pyrrhum occisurum, si sibi aliquid polliceretur; quem Fabricius vinctum reduci jussit ad dominum, Pyrrhoque dici, quae contra caput ejus medicus spondisset. tum rex admirans eum, dixisse fertur: ille est Fabricius,

qui difficilior ab honestate quam sol à curio suo averti potest. tum rex in Siciliam profectus est. Fabricius, victis Samnitibus et Lucanis, triumphavit. consules deinde Manius Curius Dentatus, et Cornelius Lentulus adversum Pyrrhum missi sunt, et Curius contra eum pugnavit: exercitum ejus cecidit; ipsum Tarentum fugavit, castra cepit. ea die caesa sunt hostium xlii. millia. Curius Dentatus in consulatu triumphavit. primus Romam elephantos quatuor duxit. Pyrrhus etiam à Tarento mox recessit, et apud
 15 Argos Graeciae civitatem occisus est. Cato Fabricio Luscino, C. Claudio Cinna consulibus, anno urbis conditae cccclxi. Legati Alexandrini à Ptolemaeo missi Romam venire, et à Romanis amicitiam quam petierant, obtinuerunt.
 16 Quintio Gulone, C. Fabio Piccore consulibus, Picentes, bellum commovere; et ab insequentibus consulibus Publ. Sempronio, Appio Claudio victi sunt: et de his triumphatum est. conditae à Romanis civitates, Arminium in Gallia,
 17 et Beneventum in Samnio. Marco Attilio Regulo, Lucio Junio Libone consulibus, Salentinis in Apulia bellum indictum est: captique sunt cum civitate simul Brundisini, et de his
 18 triumphatum est. Anno cccclxxvii. cum jam clarum urbis Romae nomen esset, arma tamen extra Italiam mota non fuerant. ut igitur cognosceretur, quae copiae Romanorum essent, census est habitus; tum inventa sunt civium

capita cccxii. milia cccxxxiii. quanquam à con-
 dita urbe nunquam belli cessassent. et contra
 Afros bellum susceptum est primum, Appio
 Claudio et Quinto Fulvio consulibus. in Sicilia
 contra eos pugnatum est, et Appius Claudius de
 Afris et rege Siciliae Hierone triumphavit.
 Insequenti anno, Valerio Marco et Octavio 19
 consulibus, in Sicilia à Romanis res magnae
 gestae sunt. Tauroninitani, Catanenses, et
 praeterea quinquaginta civitates in fidem ac-
 ceptae sunt. tertio anno in Sicilia contra Hie-
 ronem bellum paratum est. is cum omni nobi-
 litate Syracusanorum pacem à Romanis impe-
 travit, deditque argenti talenta ducenta, Afri
 in Sicilia victi sunt, et de his secundo Romae
 triumphatum est. Quinto anno belli Punici, 20
 quod contra Afros gerebatur, primum Romani,
 C. Duilio et Cn. Cornelio Asino consulibus,
 in mari dimicaverunt, paratis navibus rostratis,
 quas Liburnas vocant. consul Cornelius fraude
 deceptus est. Duilius, commisso praelio, Car-
 thaginensium ducem vicit, xxxi. naves cepit,
 xiv. merfit, viii. millia hostium cepit, iii. millia
 occidit : neque ulla victoria Romanis gratior
 fuit, quod invicti terra, jam etiam mari pluri-
 mum possent. C. Aquilio Floro, L. Scipione
 consulibus, Scipio Corsicam et Sardiniam vasta-
 vit, multa millia inde captivorum abduxit, tri-
 umphum egit. Lucio Manlio Volsone, M. 21
 Attilio consulibus, bellum in Africam transla-

tum est contra Hamilcarem Carthaginiensem ducem, in mari pugnatum, victusque est. nam perditis lxxv. navibus, retro se recepit: Romani xxii. amiserunt; sed cum in Africam transissent, primam Clypeam Africae civitatem in dediti-
 nem acceperunt. consules usque ad Carthagi-
 nem processerunt, multisque vastatis oppidis, Manlius victor Romam rediit, et xxvii. millia captivorum reduxit. Attilius Regulus in Africa remansit. is contra Afros aciem inflixit, con-
 tra tres Carthaginiensem duces dimicans, victor fuit: xviii. millia hostium cecidit, quinque mil-
 lia cum viii. elephantis cepit, lxxiv. civitates in fidem accepit. tunc visi Carthaginienses, po-
 cem à Romanis petierunt: quam cum Regulus nollet nisi durissimis conditionibus dare, Afri auxilium à Lacedaemoniis petierunt: et dux Xantippo, qui à Lacedaemoniis missus fuerat, Romanorum dux Regulus victus est: ultima per-
 nicie: nam duo millia hominum tantum ex omni Romano exercitu remanserunt, quindecim millia cum imperatore Regulo capta sunt, xxx. millia occisa, Regulus ipse in catenas con-
 22 jectus. M. Æmilio Paulo, Serv. Fulvio nobiliore consulibus ambo consules Romani Afri-
 cam profecti sunt, cum trecentarum Navium classe Clypeam petunt, et contra Carthagini-
 enses venerunt. primum Afros navali certamine superant. Æmilius consul centum et qua-
 tuor naves hostium demersit, triginta cum pug-

natoribus cepit, quindecim millia hostium aut occidit, aut cepit, militem suum ingenti praeda ditavit: et subacta Africa tum fuisset, nisi tanta fames fuisset, ut diutius expectare exercitus non posset. consules cum victorici classe redeantes, circa Siciliam naufragium passi sunt: et tanta tempestas fuit, ut ex quadringentis sexaginta quatuor navibus, octoginta servari vix potuerint: neque ullo tempore tanta maritima tempestas audita est. Romani tamen statim ducentas naves reparaverunt, neque in aliquo animus his infractus fuit. Cnaeus Servilius 23
 Caepio et C. Sempronius Blaesus consules cum ducentis sexaginta navibus ad Africam pro-
 cecli sunt, aliquot civitates ceperunt: praedam ingentem reducentes, naufragium passi sunt. itaque cum continuae calamitates Romanis dis-
 plerent, decrevit senatus ut à maritimis prae-
 litiis discederetur et tantum sexaginta naves ad
 praesidium Italiae salvae essent. Lucio Cae- 24
 cilio Metello, C. Furio Pacillo consulibus, Me-
 tellus in Sicilia Afrorum ducem cum cxxx. ele-
 phantis, et magnis copiis venientem superavit,
 xx. millia hostium cecidit, sex et viginti ele-
 phantos cepit, reliquos errantes per Numidas,
 quos in auxilium habebat, collegit, et Romam
 deduxit ingenti pompa, cum cxxx. elephantor-
 um numero omnia itinera compleret. post haec
 niela Carthaginienses Regulum ducem, quem
 ceperunt, pederunt, ut Romam profereretur,

et pacem à Romanis obtineret, ac permutatio-
25 nem captivorum faceret. Ille Romam cum
venisset, inductus in senatum, nihil quasi Ro-
manus egit; dixitque se ex illa die, qua in po-
testatem Afrorum venisset, Romanum esse de-
fuisse. itaque et uxorem à complexu removit, et
Romanis suasit, ne pax cum Poenis fieret: illos
enim fractos tot casibus, spem nullam habere;
se tanti non esse, ut tot millia captivorum prop-
ter unum se et senem et paucos, qui ex Roma-
nis capti fuerant, redderentur: itaque obtinu-
it. nam Afros pacem petentes nullus admisit:
ipse Carthaginem rediit; offerentibusque Ro-
manis, ut eum Romae tenerent, negavit se in
ea urbe mansurum, in qua, postquam Afris ser-
vierat, dignitatem honesti civis habere non pos-
set. regressus igitur ad Africam, omnibus sup-
26 plicii extinctus est. P. Claudio Pulchro, C.
Junio consulibus, Claudius contra auspicia pug-
navit, et à Carthaginienfibus victus est. nam
ex ducentis et viginti navibus, cum triginta fu-
git: xc. cum pugnatoribus captae sunt, demer-
sae ceterae, viginti millia capta. alius quoque
consul classem naufragio amisit, exercitum ta-
men salvum habuit; quia vicina littora erant.
27 Caio Lucretio Catulo, Aulo Posthumio Albino
consulibus, anno belli Punici xxiii. Catulo bel-
lum contra Afros commissum est. profectus est
cum ccc. navibus in Siciliam. Afri contra ipsum
cccc. paraverant. Lucretius Catulus navem ac-

ger ascendit: vulneratus enim in pugna superiore fuerat. contra Lilybaeum civitatem Siciliae pugnatum est ingenti virtute Romanorum; nam lxxiii, Carthaginiensium naves captae sunt, cxav. demersae; xxxii. millia hostium capta, xiii. occisa: infinitum auri argentique pondus in potestatem Romanorum redactum. ex classe Romana duodecim naves demersae; pugnatum est vi. idus Martias. statim Carthaginienses pacem petierunt, tributaque iis pax. captivi Romanorum, qui tenebantur à Carthaginiensibus, rediti sunt. etiam Carthaginienses petierunt, ut redimi eos captivos liceret, quos ex Afris Romani tenebant. senatus iussit sine pretio dari eos, qui in publica custodia essent: qui autem à privatis tenerentur, ut, pretio dominis reddito, Carthaginem redirent; atque id pretium ex fisco magis quam à Carthaginiensibus solveretur. Quintus Lucatius, Aulus Manlius Con- 23
sules creati bellum Faliscis intulerunt: quae civitas Italiae opulenta quondam fuit: quod ambo consules intra sex dies quam venerant, transegerant, xv. millibus hostium caesis, cacteris pace concessa, agro tamen ex medietate sub-
lato.

EUTROPII BREVIARIUM

HISTORIAE ROMANAE.

LIBER TERTIUS.

3
2
3
FINITO igitur Punico bello, quod per xxii. annos contractum est, Romani jam clarissima gloria noti, legatos ad Ptolemaeum Ægypti regem miserunt, auxilia promittentes: quia rex Syriae Antiochus ei bellum intulerat. ille gratias Romanis egit, auxilia non accepit: jam enim fuerat pugna transacta. eodem tempore potentissimus rex Siciliae Hiero Romam venit ad ludos spectandos. et ducenta millia modiorum tritici populo dono dedit. Lucio Cornelio Lentulo, Fulvio Flacco consulibus, quibus Hiero Romam venerat, etiam contra Ligures intra Italiam bellum gestum est, et de his triumphatum. Carthaginienfes tum bella reparare tentabant, Sardinienfes, qui ex conditione pacis Romanis parere debebant, ad rebellandum impellentes. venit tamen legatio Carthaginienfium Romam, et pacem impetravit.

3 Tito Manlio Torquato, Caio Attilio Balbo con-

fulibus, de Sardis triumphatum est: et pace omnibus locis facta, Romani nullum bellum habuerunt, quod his post Romam conditam semel tantum Numâ Pompilio regnante contigerat. Lucius Posthumius Albinus, Cnaeus Fulvius 4 Centumalus consules bellum contra Illyrios gesserunt: et multis civitatibus captis, etiam regis in deditionem acceperunt. tum primum de Illyriis triumphatum est. Lucio Æmilio 5 consule ingentes Gallorum copiae Alpes transierunt: sed pro Romanis tota Italia consensit; traditumque est Fabio Historico, qui ei bello interfuit, DCCC. millia hominum parata ad id bellum fuisse: sed res per consules tantum prospere gesta est: xl. millia hostium interfecta sunt et triumphus Æmilio decretus. Aliquot de 6 inde annis post, contra Gallos intra Italiam pugnatum est: finitumque est bellum Marco Claudio Marcello, Cnaeo Cornelio Scipione consulibus. tunc Marcellus cum parva manu equitum dimicavit, et regem Gallorum, Viridomarum nomine, manu sua occidit. postea cum collega suo ingentes copias Gallorum peremit; Mediolanum expugnavit: grandem praedam Romam pertulit: ac triumphans Marcellus spolia Galli stipiti imposita humeris suis vexit. M. Minucio, P. Cornelio consu- 7 libus, Istris bellum illatum est, quia latrocinati naves Romanorum fuerant, quae frumenta exhibebant: perdomitque sunt omnes. eodem

anno bellum Punicum secundum Romanis illatum est per Annibalem Carthaginensium ducem, qui Saguntum Hispaniae civitatem, Romanis amicam, oppugnare aggressus est, agens vicesimum aetatis annum; copiis congregatis cl. millibus peditum, et xx. millibus equitum. huic Romani per legatos denuntiaverunt, ut bello abstineret. is legatos admittere noluit. Romani etiam Carthaginem miserunt, ut mandaretur Annibali, ne bellum contra socios populi Romani gereret: sed dura responsa à Carthaginensibus reddita. Saguntini interea fame victi; captique ab Annibale, ultimis poenis afficiuntur. Tum Publius Cornelius Scipio cum exercitu in Hispaniam profectus est, Tiberius Sempronius in Siciliam: bellum Carthaginensibus indictum est. Annibal relicto in Hispania fratre Asdrubale Pyrenaeum transiit: Alpes adhuc in ea parte invias, sibi patefecit. traditur ad Italiam lxxx. millia peditum, et xx. millia equitum, septem et triginta elephantes adduxisse. interea multi Ligures et Galli Annibali se junxerunt. Sempronius Gracchus, cognito ad Italiam Annibalis adventu, è Sicilia exercitum Ariminum trajecit. Publius Cornelius Scipio Annibali primus occurrit: commisso praelio, fugatis suis, ipse vulneratus in castra rediit. Sempronius Gracchus et ipse conflixit apud Trebiam amnem: is quoque vincitur. Annibali multi se in Italia dediderunt. inde ad Tuscaniam

veniens Annibal, Flaminio consuli occurrit : ipsum Flaminium interemit : Romanorum viginti quinque millia caesa sunt : caeteri diffugerunt. missus adversus Annibalem postea à Romanis Quintus Fabius Maximus ; is eum, differendo pugnari, ab impetu fregit : mox inventa occasione vicit. Quingentesimo et quadragesimo anno à condita urbe, Lucius Æmilius, P. Terentius Varro contra Annibalem mittuntur, Fabioque succedunt : qui Fabius ambos consules monuit, ut Annibalem callidum et impatientem ducem non aliter vincerent, quam prælium differendo. verum cum impatientia Varronis consulis, contradicente consule altero, apud vicum, qui Cannae appellatur, in Apulia pugnatum esset, ambo consules ab Annibale vincuntur. in ea pugna tria millia Afrorum pereunt ; magna pars de exercitu Annibalis fauciatur : nullo tamen Punico bello Romani gravius accepti sunt : periit enim in eo Æmilius Paulus consul : consulares et praetorii xx. senatores capti aut occisi xxx. nobiliores viri ccc. militum xl. millia ; equitum tria millia et quingenti ; in quibus malis nemo tamen Romanorum pacis mentionem habere dignatus est. Servi, quod nunquam ante, manumissi, et milites facti sunt. Post eam pugnam multae Italiae civitates, quae Romanis paruerant, se ad Annibalem transtulerunt. Annibal Romanis obtulit, ut captivos redimerent. responsumque

est à senatu, eos cives non esse necessarios, qui, cum armati essent, capi potuissent. ille omnes postea variis suppliciis interfecit, et tres modios aureorum annulorum Carthaginem misit; quos à manibus equitum Romanorum, senatorum, et militum detraxerat. interea in Hispania, ubi frater Annibalis Asdrubal remanserat cum magno exercitu, ut eam totam Afris subigeret, à duobus Scipionibus Romanis ducibus vincitur; perditque in pugna xxxv. millia hominum, ex his capiuntur x. millia, occiduntur xxv. mittuntur ei à Carthaginensibus ad reparandas vires xii. millia peditum, iv. millia equitum, xx. elephantum. Anno quarto postquam in Italiam Annibal venit, Marcus Claudius Marcellus consul apud Nolam, civitatem Campaniae, contra Annibalem bene pugnavit. Annibal multas civitates Romanorum per Apuliam, Calabriam et Brutios occupavit: quo tempore etiam rex Macedoniae Philippus ad eum legatos misit, promittens auxilia contra Romanos, sub hoc conditione, ut deletis Romanis, ipse quoque contra Graecos ab Annibale auxilia acciperet. captis igitur legatis Philippi, et re cognita, Romani in Macedoniam Marcum Valerium Laevinum ire iusserunt; in Sardiniam Titum Manlium proconsulem: nam etiam ea sollicitata ab Annibale Romanos deseruerat. Ita uno tempore quatuor locis pugnabatur; in Italia contra Annibalem; in Hispania, contra

fratrem ejus Asdrubalem; in Macedonia, contra Philippum; in Sardinia, contra Sardos, et alterum Asdrubalem Carthaginensem. is à Tito Manlio proconsule, qui ad Sardiniam missus fuerat, vivus est captus; occisa cum eo xii. millia, capti mille quingenti; et à Romanis Sardinia subacta. Manlius victor captivos et Asdrubalem Romam reportavit. interea etiam Philippus à Laevino in Macedonia vincitur, et in Hispania à Scipionibus Asdrubal, et Mago tertius frater Annibalis. Decimo anno ¹⁴ postquam Annibal in Italiam venerat, P. Sulpicio, Cnaeo Fulvio consulibus, Annibal usque ad quartum milliarium urbis accessit, equites ejus usque ad portas, mox consulum metu, cum exercitu venientium, Annibal ad Campaniam se recepit. in Hispania à fratre Asdrubale, ambo Scipiones, qui per multos annos victores fuerant, interficiuntur; exercitus tamen integer remansit; casu enim magis quàm virtute erant decepti: quo tempore etiam à consule Marcello Siciliae magna pars capta est, quam tenere Afri ceperant: et ex nobilissima urbe Syracusana praeda ingens praelata est. Laevinus in Macedonia cum Philippo et multis Graeciae populis, et rege Asiae Attalo, amicitiam fecit: et ad Siciliam profectus, Annonem quemdam Asrorem ducem apud Agrigentum civitatem cum ipso oppido cepit, eumque Romam cum captivis nobilibus misit; xl.

civitates in deditionem accepit, xxvi. expugnavit. ita omni Sicilia recepta, Macedonia fracta, cum ingenti gloria Romam regressus est. Annibal in Italia Cnaeum Fulvium consulem subito aggressus cum octo millibus hominum
15 interfecit. Interea ad Hispanias, ubi occisis duobus Scipionibus nullus Romanus dux erat, Publius Cornelius Scipio mittitur, filius Publii Scipionis, qui ibidem bellum gesserat, annos natus quatuor et viginti, vir Romanorum omnium et sua aetate, et posteriori tempore fere primus. is Carthaginem Hispaniae capit; in qua omne aurum et argentum, et belli apparatus Afri habebant: nobilissimos quoque obsides, quos ab Hispanis acceperant; Magonem etiam fratrem Annibalis ibidem capit; quem Romam cum aliis mittit. Romae ingens laetitia post hunc nuntium fuit. Scipio Hispanorum obsides parentibus reddidit. quare omnes fere Hispani ad eum uno animo transierunt. postque Asdrubalem Annibalis fratrem victum fugat, et praedam maximam
16 capit. Interea in Italia consul Q. Fabius Maximus Tarentum recepit: in qua ingentes copiae Annibalis erant: et ibi etiam ducem Annibalis Carthalonem occidit, xxv. millia captivorum vendidit: praedam militibus dispertivit, pecuniam hominum venditorum ad fiscum retulit. tum multae civitates Romanorum, quae ad Annibalem transierant prius, rursus se Fabio

Maximo reddiderunt. insequenti anno Scipio in Hispania egregias res egit, et per se, et per fratrem suum Lucium Scipionem: lxx. civitates recepit. in Italia tamen malè pugnatum est. nam Claudius Marcellus consul ab Annibale occisus est. Tertio anno postquam Scipio ad 17 Hispaniam profectus fuerat, rursus res inclytas gerit: regem Hispaniarum magno praelio victum in amicitiam accepit, et primus omnium à victo obsides non poposcit. Desperans An- 18 nibal Hispanias contra Scipionem diutius posse retineri, fratrem suum Asdrubalem ad Italiam cum omnibus copiis evocavit. is veniens eodem itinere quo etiam Annibal venerat, à consulis Appio Claudio Nerone, et Marco Livio Salinatore, apud Senam Piceni civitatem, in insidias compositas incidit: strenue tamen pugnans occisus est: ingentes ejus copiae captae aut interfectae sunt magnum pondus auri atque argenti Romam relatum. post haec Annibal diffidere jam de belli coepit eventu, et Romanis ingens animus accessit. itaque et ipsi evocaverunt ex Hispania Publium Cornelium Scipionem. is Romam cum ingenti gloria venit. Quinto Caecilio, Lucio Valerio consulibus, om- 19 nes civitates, quae in Brutiis ab Annibale tenebantur, Romanis se tradiderunt. Anno xiv. 20 postquam in Italiam Annibal venerat, Scipio, qui multa bene in Hispania egerat, consul est factus et in Africam missus: cui viro divinum

quiddam inesse existimabatur: adeo ut putaretur cum Numinibus habere sermonem. is in Africa contra Annonem ducem Afrorum pugnat, exercitum ejus interficit. secundo praelio castra cepit, cum quatuor millibus et quingentis militibus: xi. millibus occisis. Syphacem Numidiae regem, qui se Afris conjunxerat, capit, et castra ejus invadit. Syphax cum nobilissimis Numidis, et infinitis spoliis, à Scipione Romam mittitur; qua re audita, omnis fere Italia Annibalem deferet; ipse à Carthaginensibus in Africam redire jubetur, quam Scipio vastabat. Ita anno xvii. ab Annibale Italia liberata est, quam flens dicitur reliquisse. legati Carthaginensium pacem à Scipione petierunt: ab eo ad senatum Romam missi sunt: xlv. dies his induciae datae sunt quousque Romam ire et regredi possent: xxx. millia pondo argenti ab his accepta sunt: senatus ex arbitrio Scipionis pacem jussit cum Carthaginensibus fieri. Scipio his conditionibus dedit, ne amplius quam xxx. naves haberent, quingenta millia pondo argenti darent, captivos et perfugas red-
derent. Interim Annibale veniente ad Africam, pax turbata est; multa hostilia ab Afris facta sunt: legati tamen eorum ex urbe venientes, à Romanis capti sunt et jubente Scipione dimissi. Annibal quoque, frequentibus praeliis victus à Scipione, petiit etiam ipse pacem. cum ventum esset ad colloquium, iisdem con-

ditionibus data est, quibus prius: addita quinti-
gentis millibus pondo argenti, c. millia libra-
rum propter novam perfidiam. Carthaginien-
sibus conditiones displicuerunt, jusseruntque An-
nibalem pugnare. infertur à Scipione, et Mas-
finissa alio rege Numidarum, qui amicitiam
cum Scipione fecerat, Carthagini bellum. An-
nibal tres exploratores ad Scipionis castra mi-
sit: quos captos Scipio circumduci per castra
jussit, ostendique eis totum exercitum; mox
etiam prandium dari, dimittique, ut renuntia-
rent Annibali quae apud Romanos vidissent.
Interea praelium ab utroque duce instructum 23
est, quale vix ulla memoria fuit: quum peri-
tissimi viri copias suas ad bellum educerent.
Scipio victor recedit, pene ipso Annibale cap-
to: qui primum cum multis equitibus, deinde
cum xx. postremo cum quatuor evasit. inventa
in castris Annibalis argenti pondo xx. millia,
auri octingenta, caetera suppellectili copiosa.
post id certamen pax cum Carthaginien-
sibus facta est. Scipio Romam rediit, et ingenti glo-
ria triumphavit, atque Africanus ex eo appel-
lari coeptus est. finem accepit secundum Puni-
cum bellum; post annum nonum decimum
quam ceperat.

EUTROPII
BREVIARIUM

HISTORIAE ROMANAE.

LIBER QUARTUS.

- TRANSACTA Punico bello, sequutum est
Macedonicum contra Philippum regem.
2 Quingentesimo et quinquagesimo primo anno
ab urbe condita, T. Quintius Flamininus adver-
sus Philippum regem mittitur : res prospere
gessit; pax ei data est his legibus, ne Graeciae
civitatribus, quas Romani contra eum defende-
rent, bellum inferret, ut captivos et transfugas
redderet quinquaginta solum naves haberet,
reliquas Romanis redderet; per annos decem
quaterna millia pondo argenti praestaret, et
obsidem daret filium suum Demetrium. Titus
Quintius etiam Lacedaemoniis intulit bellum;
ducem eorum Nabidem vicit; et, quibus voluit
conditionibus, in fidem accepit: ingenti gloria
duxit ante currum nobilissimos obsides, Deme-
trium Philippi filium, et Armenem Nabidis.
3 Transacto bello Macedonico, sequutum est Sy-
riacum contra Antiochum regem, P. Cornelio

Scipione, M. Acilio Glabrione consulibus. huic Antiocho Annibal se junxerat, Carthaginem patriam suam, ne Romanis traderetur, relinquens. M. Acilius Glabrio in Achaia pugnavit bene. Castra regis Antiochi nocturna pugna capta sunt: ipse fugatur. Philippo, quia contra Antiochum Romanis auxilio fuisset, filius Demetrius redditus est. L. Cornelio Scipione, C. Laelio consulibus, Scipio Africanus fratri suo L. Cornelio Scipioni consuli legatus contra Antiochum profectus est. Annibal, qui cum Antiocho erat, navali praelio victus est. ipse postea Antiochus circa Sipylum et Magnesiam Asiae civitatem, à consule Cornelio Scipione ingenti praelio fusus est. auxilio fuit Romanis in ea pugna Eumenes, Attali regis frater, qui Eumeniam in Phrygia condidit. quinquaginta millia peditum, iv. millia equitum eo certamine ex parte regis occisa sunt. tum rex Antiochus pacem petit, quae iisdem conditionibus datur à senatu, quamquam victo, quibus ante offerebatur, ut ex Europa et Asia recederet, atque intra Taurum se contineret; x. millia talentorum, et xx. obfides praerberet; Annibalem concitorem belli dederet. Eumeni regi donatae sunt omnes Asiae civitates, quas Antiochus bello perdiderat et Rhodiis qui auxilium Romanis contra regem Antiochum tulerant, multae urbes concessae sunt. Scipio Romam rediit, ingenti gloria triumphavit; nomen et ipse

ad imitationem fratris, Asiatici accepit, quia
Asiam vicerat : sicuti frater ipsius, propter Afri-
5 cam domitam, Africanus appellabatur. Spurio
Posthumo Albino, Q. Marcio Philippo consu-
libus, M. Fulvius de Ætolis triumphavit. An-
nibal, qui victo Antiocho, ne Romanis trade-
retur, ad Prusiam Bythyniae regem fugerat ;
repetitus etiam ab eo est per Titum Quintium
Flaminiū : et, cum tradendus esset Romanis,
venenum bibit, et apud Libyssam in finibus Ni-
6 comediensium sepultus est. Philippo rege
Macedoniae mortuo, qui et adversum Roma-
nos bellum gesserat, et postea Romanis con-
tra Antiochum Auxilium tulerat, filius ejus
Perseus in Macedonia rebellavit, ingentibus
copiis ad bellum paratis. nam adjutores habe-
bat Cotyn Thraciae regem, et Illyrici regem,
Gentium nomine. Romanis autem in auxilium
erant Eumenes Asiae rex, Ariarathes Cappa-
dociae, Antiochus Syriae, Ptolemaeus Ægypti,
Massinissa Numidia. Prusias autem rex Bithy-
niae, quanquam sororem Persei uxorem habe-
ret utrisque se aequum praebuit. dux Romano-
rum P. Licinius consul est à rege gravi praelio
victus : neque tamen Romani quamquam supe-
rati, regi petenti pacem praestare voluerunt,
nisi his conditionibus, ut se et suos senatui et
populo Romano dederet. mox missus contra
eum Lucius Æmilius Paulus consul, et in Illy-
ricum C. Anicius praetor, contra Gentium. sed

Gentius facile uno praelio victus, mox se dedit. mater ejus et uxor, et duo filii, frater quoque ejus, simul in potestatem Romanorum venerunt. ita bello intra dies xxx. perfecto, ante cognitum est Gentium victum, quam coeptum bellum nunciaretur. Cum Perseo autem Æmilius Paulus consul tertio nonas Septembris dimicavit, vicitque eum, xx. millibus peditum ejus occisis; equitatus cum rege fugit integer, Romanorum c. milites amissi sunt: urbes Macedoniae omnes, quas rex tenuerat, Romanis se dediderunt: ipse rex, cum deferetur ab amicis, venit in Pauli potestatem: sed honorem ei Æmilius non quasi victo habuit: nam et volentem sibi ad pedes cadere non permisit; sed juxta se in sella collocavit. Macedonibus et Illyriis hae leges datae sunt, ut liberi essent, et dimidium eorum tributorum praestarent, quae regibus praestitissent, ut appareret populum Romanum pro aequitate magis quam pro avaritia dimicare: atque in conventu infinitorum populorum Paulus haec pronuntiavit, et legationes multarum gentium, quae ad eum venerant, magnificentissimo pavit convivio, dicens, ejusdem hominis esse debere et bello vincere, et convivii apparatu elegantem esse. Mox septuaginta civitates Epiri, quae rebellant, cepit: praedam militibus distribuit: Romam cum ingenti pompa rediit in nave Persei, quae inusitatae magnitudinis fuisse traditur, adeo ut

xvi. ordines habuisse dicatur remorum. triumphavit autem magnificentissime in curru aureo, cum duobus filiis utroque latere astantibus. ducti sunt ante currum duo regis filii, et ipse Perseus, xlv. annos natus. post eum etiam C. Anicius de Illyriis triumphavit: Gentius cum frater et filiis ante currum ductus est. ad hoc spectaculum multarum gentium reges Romam venerunt: inter alios etiam venit Attalus atque Eumenes Asiae reges, atque Prusias Bithyniae, magno honore accepti sunt, et permittente senatu, dona quae attulerant, in capitolio posuerunt. Prusias etiam filium suum Nicomedem
9 senatui commendavit. Insequenti anno Lucius Memmius in Hispania bene pugnavit. Marcellus postea consul res ibidem prospere
10 gessit. Tertium deinde bellum contra Carthaginem suscipitur, dc. et altero anno ab urbe condita, L. Manlio Censorino, et Marco Manilio consulibus, anno li. postquam secundum Punicum bellum transactum erat. hi profecti Carthaginem oppugnaverunt. contra eos Asdrubal dux Carthaginienfium dimicabat. Famea dux alius equitatus praecerat Carthaginienfium. Scipio tunc, Scipionis Africani nepos, tribunus ibi militabat, cujus apud omnes ingens metus et reverentia erat. nam et paratissimus ad dimicandum, et consultissimus habebatur. itaque per eum multa prospere gesta sunt: neque quidquam magis vel Asdrubal vel Famea vitabant,

quàm contra eam Romanorum partem pugnam
 committere, ubi Scipio dimicabat. Per idem 11
 tempus Massinissa rex Numidarum, per annos
 sexaginta fere amicus populi Romani, anno
 vitae suae xcvii. mortuus est, xlv. filiis relic-
 tis, Scipionem divitem regni inter filios esse
 iussit. Cum igitur clarum Scipionis nomen 12
 esset, juvenis adhuc consul est factus, et contra
 Carthaginem missus. is eam cepit, ac diruit:
 spolia ibi inventa. quae de variarum civitatum
 excidiis Carthago collegerat, et ornamenta ur-
 bium civitatibus, Siciliae, Italiae et Africae red-
 didit, quae sua recognoscebant. ita Carthago,
 septingentesimo anno postquam condita erat,
 deleta est. Scipio nomen quod avus ejus acce-
 perat, meruit: scilicet, ut propter virtutem e-
 tiam ipse Africanus Junior vocaretur. Interim 13
 in Macedonia quidam Pseudo-Philippus arma
 movit, et Romanum praetorem Publium Juve-
 nicium contra se missum ad internecionem vicit.
 post eum Q. Caecilius Metellus dux à Romanis
 contra Pseudo-Philippum missus est et viginti
 quinque millibus ex militibus ejus occisis, Ma-
 cedoniam recepit. ipsum etiam Pseudo-Philip-
 pum in potestatem suam de redegit. Corin- 14
 thiis quoque bellum indictum est, nobilissimae
 Graeciae civitati, propter injuriam legatorum
 Romanorum. hanc M. Mummius consul cepit ac
 diruit. tres igitur Romanae simul celeberrimi tri-
 umphi fuerunt: Africa, Asia, ex Africa, ante cujus

currum ductus est Asdrubal: Metelli, ex Macedonia, cujus currum praecessit Andriscus, qui et Pseudo-Philippus dicitur: Mummi, ex Corintho, ante quem signa aenea, et pictae tabulae, et alia urbis clarissimae ornamenta praelata
15 sunt. Iterum in Macedonia Pseudo-Perseus, qui se Persei filium esse dicebat, collectis servis, rebellavit; et cum septemdecim armatorum millia haberet, à Tremellio quaestore superatus est. his diebus Androgynus Romae visus, iussu
16 aruspicum in mare iersus est. Eodem tempore Metellus in Celtiberia apud Hispanos egregias res gessit. successit ei Quintus Pompeius. nec multo post Quintus quoque Caepio ad idem bellum missus, quod quidam Viriatus contra Romanos in Lusitania gerebat. quo metu Viriatus à suis interfectus est; cum quatuordecim annos Hispanias adversum Romanos movisset. pastor primo fuit; mox latronum dux: postremo tantos ad bellum populos concitavit, ut assertor contra Romanos Hispaniae putaretur; et cum interfectores ejus praemium à Caepione consule peterent, responsum est; nunquam Romanis placuisse, imperatorem à suis
17 militibus interfici. Quintus Pompeius deinde consul à Numantinis, quae Hispaniae civitas fuit opulentissima, superatus, pacem ignobilem fecit. post eum Caius Hostilius Manlius consul iterum cum Numantinis pacem fecit infamem, quam populus et senatus jussit infringi,

atque ipsum Mancinum hostibus tradi: ut in illo, quem auctorem foederis habebant, injuriam soluti foederis vindicarent. post tantam igitur ignominiam, qua à Numantinis bis Romani exercitus fuerant subjugati, Publius Scipio Africanus secundum consul factus, et ad Numantiam missus est. is primum militem vitiosum et ignavum exercendo magis quam puniendo, sine aliqua acerbitate correxit. tum multas Hispaniae civitates partim bello cepit, partim in deditionem accepit. postremo ipsam Numantiam diu obsessam, fame confecit, et à solo evertit: reliquam provinciam in fidem accepit. Eo 18 tempore Attalus rex Asiae, frater Eumenis, mortuus est, haeredemque populum Romanum reliquit. ita imperio Romano per testamentum Asia accessit. Mox etiam Decimus Junius 19 Brutus de Gallaecis et Lusitanis triumphavit magna gloria: et Publius Scipio Africanus de Numantinis secundum triumphum egit, xiv. anno postquam priorem de Africa egerat. Motum interim in Asia bellum est ab Aristonico Eumenis filio, qui ex concubina susceptus fuerat. is Eumenes frater Attali fuerat. adversus eum missus est P. Licinius Crassus: habuit infinita regum auxilia: nam et Bithyniae rex Nicomedes Romanis juvit, et Mithridates Ponticus, cum quo postea bellum gravissimum fuit: et Ariarathes Cappadox, et Pylaemenes Paphlagon. victus est tamen Crassus, et in praelio

interfectus caput ejus Aristonico oblatum est; corpus Smyrnae sepultum. postea Perpenna consul Romanus, qui successor Crasso veniebat, audita belli fortuna, ad Asiam celeravit: et acie victum Aristonicum, apud Stratonicem civitatem, quo fugerat, fame ad deditiorem compulit. Aristonicus jussu senatus Romae in carcere strangulatus: triumphari enim de eo non poterat, quia Perpenna apud Pergamum, re-
21 diens, diem obierat. Lucio Caecilio Metello, et Tito Quintio Flaminio consulibus, Carthago in Africa jussu senatus reparata est, quae nunc manet; annis duobus et viginti postquam à Scipione fuerat everfa. deducti eo sunt cives Ro-
22 mani. Anno DCXXVII, ab urbe condita, Caius Cassius Longinus, et Sextus Domitius Calvinus consules, Gallis Transalpinis bellum intulerunt, et Arvernorum nobilissimae tum civitati, atque eorum regi Bituito: infinitamque multitudinem juxta Rhodanum fluvium interfecerunt. praeda ex torquibus Gallorum ingens Romam perlata est. Bituitus se Domitio cecidit, atque ab eo Romam ductus est, magnaeque gloria consules
23 ambo triumpharunt. Marco Porcio Catone, et Quinto Marcio Rege consulibus, DCXXX. anno et tertio ab urbe condita, Narboni in Gallia colonia deducta est. post à L. Metello et Quinto Mucio Scaevola consulibus, de Dalmatia trium-
24 phatum est. Ab urbe condita anno DCXXXV. C. Cato consul Scordiscis intulit bellum, igno-

ninioſque pugnavit. C. Caecilio Metello et 25
Cnaeo Carbone conſulibus duo Metelli fratres
eodem die alterum ex Thracia, ex Sardinia al-
terum triumphum egerunt. Nuntiatumque Ro-
mae eſt, Cimbros è Gallia in Italiam tranſſiſſe.
P. Scipione Naſica, et L. Calpurnio Beſtia con- 26
ſulibus, Jugurthae Numidarum regi bellum il-
latum eſt, quod Adherbalem et Hieſpſalem,
Micipſae filios, fratres ſuos, reges et populi Ro-
mani amicos interemiſſet. miſſus adverſus eum
conſul Calpurnius Beſtia, corruptis regis pecu-
niâ pacem cum eo ſagitioſſimam fecit, quae à
ſenatu reprobata eſt. poſtea contra eundem in-
ſequenti anno Spurius Albinus Poſthumius pro-
fectus eſt. is quoque per fratrem ignominioſe
contra Numidas pugnavit. Tertio miſſus 27
Quintus Caecilius Metellus conſul, exercitum
ingenti ſeveritate et moderatione correctum,
cum nihil in quemquam cruentum faceret, ad
diſciplinam Romanam reduxit. Jugurtham va-
riis praeliis vicit, elephantos ejus occidit, vel
cepit. et cum jam bello finem impoſiturus eſſet,
ſucceſſum eſt ei à C. Mario. is Jugurtham et
Bocchum Mauritaniae regem, qui auxilium
Jugurthae ferre coeperat, pariter ſuperavit.
aliquanta et ipſe oppida Numidiae cepit, bel-
loque terminum poſuit capto Jugurtha per quae-
ſtorem ſuum Cornelium Syllam, ingentem vi-
rum, tradente Boccho Jugurtham, qui pro eo
ante pugnaverat. A Marco Junio Silano col- 28

lega Quinti Metelli Cimbri in Gallia, et à Minutius Rufo in Macedonia Scordisci et Triballi; et à Servilio Caepione in Hispania Lusitani victi sunt: et duo triumphi de Jugurtha, primus per Metellum, secundus per Marium acti sunt. ante currum tamen Marii Jugurtha cum duobus filiis ductus est catenatus, et mox jussu consulis in carcere strangulatus.

0

EUTROPII

BREVIARIUM

HISTORIAE ROMANAE.

LIBER QUINTUS.

DUM bellum in Numidia contra Jugurtham geritur, Romani consules Marcus Manilius et Quintus Caepio à Cimbris et Teutonibus et Tigurinis et Ambronibus, quae erant Germanorum et Gallorum gentes, victi sunt juxta flumen Rhodanum; et ingenti internecione attriti, etiam castra sua, et magnam partem exercitus perdiderunt. Timor Romae grandis fuit, quantus vix Annibalis tempore Punicis bellis, ne iterum Galli Romani venirent. ergo Marius post victoriam Jugurthinam secundum consul est factus, bellumque ei contra Cimbros et Teutones decretum est. tertio quoque ei et quarto delatus est consulatus: quia bellum cum Cimbris protrahabatur; sed in quarto consulatu collegam habuit quintum Lucratium Catulum. cum Cimbris itaque conflixit, et duobus praeliis cecidit illia cepit; et ducem eorum Teutobodum; propter quod meritum absens quintum consul

est factus. Interea Cimbri et Teutones, quorum copia adhuc infinita erat, ad Italiam transierunt. iterum à Caio Mario et Quinto Catulo contra eos dimicatum est : sed à Catuli parte felicius. nam eo praelio, quod simul ambo gesserunt, cxi. millia aut in pugna, aut in fuga caesa sunt; et lx. millia capta. Romani milites ex utroque exercitu trecenti perierunt. tria et triginta signa Cimbris sublata sunt; ex his exercitus Marii duo reportavit, Catuli exercitus xxx. et unum. is belli finis fuit : triumphus utrique decretus est. Sexto Julio Caesare, et L. Marcio Philippo consulibus, sexcentesimo quinquagesimo-nono anno ab urbe condita, cum prope alia omnia bella cessassent, in Italia gravissimum bellum Picentes, Marfi, Pelignique moverunt, qui, cum annis numerosis jam populo Romano obedirent, tum libertatem sibi aequam asserere coeperunt; perniciosum admodum hoc bellum fuit. P. Rutilius consul in eo occisus est : Caepio nobilis juvenis, et Porcius Cato alius consul. duces autem adversus Romanos Picentibus et Marfis fuerunt, Titus Vietius, Hieres Asinius, Titus Herennius, Aulus Cluentius. a Romanis bene contra eos pugnatum est à Caio Mario, qui sexies consul fuerat; et à Cnaeo Pompeio, maxime tamen à Lucio Cornelio Sylla, qui inter alia facta egregia, ita Cluentium hostium ducem cum magnis copiis fudit, ut ex suis nec

anum amitteret. quadriennio, cum gravi tamen calamitate, hoc bellum tractum est. quinto denum anno finem accepit per Lucium Cornelium Syllam consulem, cum antea in eodem * bello ipse multa strenue praetor gessisset. Anno urbis conditae dclxii. primum Romae bellum civile C. Marius sexties consul dedit. nam cum Sylla consul contra Mithridatem gesturus bellum, qui Asiam et Achaiam occupaverat, mitteretur: isque exercitum in Campania paulisper teneret, ut belli Socialis de quo diximus, quod intra Italiam gestum fuerat, reliquiae tollerentur, Marius affectavit, ut ipse ad bellum Mithridaticum mitteretur. qua re Sylla commotus, cum exercitu ad urbem venit. illic contra Marium et Sulpicium dimicavit, primus urbem Romam ingressus est, Sulpicium interfecit, Marium fugavit: atque ita consulibus ordinatis in futurum annum, Cnaeo Octavio et L. Cornelio Cinna, ad Asiam profectus est. Mithridates enim, qui Ponti rex erat, atque Armeniam Minorem, et totum Ponticum mare in circuitu cum Bosporo, tenebat, primo Nicomedem amicum populi Romani Bithynia voluit expellere; senatuique mandavit, bellum se ei propter injurias quas passus fuerat illaturum. a senatu responsum est Mithridati, si id faceret, quod et ipse bellum à Romanis pateretur. qua re iratus, Cappadociam statim occupavit, et ex ea Ariobarzanem regem et amicum populi Ro-

mani fugavit. mox etiam Bithyniam invasit, et Paphlagoniam, pulsus ex ea regibus, amicis populi Romani, Pylaemene et Nicomede. inde ad Ephesum contendit: et per omnem Asiam litteras misit, ut ubicumque inventi essent cives Romani, uno die occiderentur. Interea etiam Athenae civitas Achaiae ab Aristone Atheniensi Mithridati tradita est. miserat enim jam ad Achaiam Mithridates Archelaum ducem suum cum cxx. millibus equitum ac peditum: per quem etiam reliqua Graecia occupata est. Sylla Archelaum apud Piraeum non longe ab Athenis obsedit, ipsamque urbem cepit; postea commisso praelio contra Archelaum, ita eum vicit, ut ex cxx. millibus vix decem superessent Archelao, et ex Syllae exercitu xiv. tantum homines interficerentur. hac pugna Mithridates cognita, lxx. millia lectissima ex Asia Archelao misit, contra quem Sylla iterum commisit. primo praelio viginti millia hostium interfecta sunt, filiusque Archelai Diogenes: secundo omnes Mithridatis copiae extinctae sunt. Archelaus ipse triduo nudus in paludibus latuit. hac re cognita Mithridates cum Sylla de pace agere coepit. Interim eo tempore Sylla etiam Dardanos, Scordiscos, Dalmatas et Moesos partim vicit, alios in fidem accepit. sed cum legati à rege Mithridate, qui pacem petebant, venissent, non aliter se daturum Sylla esse respondit, nisi rex, relictis his quae occupaverat, ad regnum suum redisset.

postea tamen ad colloquium ambo venerunt, pax inter eos ordinata est; ut Sylla ad bellum civile festinans, à tergo periculum non haberet. nam dum Sylla in Achaia atque Asia in Mithridatem vicit, Marius qui fugatus erat, et Cornelius Cinna unus ex consulibus, bellum in Italia repararunt: et ingressi urbem Romam, nobilissimos ex senatu et consulares viros interfecerunt, multos proscripserunt; ipsius Syllae domo everfa, filios et uxorem ad fugam compulerunt: universus reliquus senatus ex urbe fugiens, ad Syllam in Graeciam venit, orans ut patriae subveniret. ille in Italiam trajecit, bellum civile gesturus adversus Norbanum et Scipionem consules, et primo praelio contra Norbanum dimicavit, non longe a Capua; tum vii. millia ejus cecidit, vi. millia cepit, cxxiv. suorum amisit. inde etiam se ad Scipionem convertit, et ante praelium totum ejus exercitum sine sanguine in deditionem accepit. Sed cum Romae mutati consules essent, et Marius Marii filius, ac Papirius Carbo consulatum accepissent, Sylla tamen contra Marium Juniores dimicavit: et xv. millibus ejus occisis, cccc. de suis perdidit. mox etiam et urbem ingressus est. Marium Marii filium, Praeneste persequutus, obsedit, et ad mortem compulit. rursus pugnam gravissimam habuit contra Lamponium et Carinatem duces partis Marianae ad portam Collinam. lxxix. millia hostium in eo praelio contra Syl-

lam fuisse dicuntur. xii. millia se Syllae dederunt: caeteri in acie, in castris, in fuga, insatiabili ira victorum consumpti sunt. Cnaeus quoque Carbo consul alter, ab Arimino ad Siciliam fugit; et ibi per Cnaeum Pompeium interfectus est: quem adolescentem Sylla annos unum et xx. natum, cognita ejus industria, traditis ejus exercitibus praefecerat, ut secundus à Sylla haberetur. Occiso ergo Carbone, Pompeius Siciliam recepit. transgressus inde ad Africam. Domitium Marianae partis ducem, et Hiarbam regem Mauritaniae, qui Domitio auxilium ferebat, occidit. post haec Sylla de Mithridate ingenti gloria triumphavit. Cnaeus etiam Pompeius, quod nulli Romanorum tributum erat, quartum et xx. annum agens, de Africa triumphavit. hunc finem habuerunt duo bella funestissima; Italicum quod et Sociale dictum, et Civile: quae ambo tractata sunt per annos decem, consumpserunt ultra cl. millia hominum, viros consulares xxiv. praetorios vii. aedilitios lx. senatores fere ccc.

EUTROPII
BREVARIUM

HISTORIAE ROMANAE.

LIBER SEXTUS.

MARCO ÆMILIO LEPIDO, Quinto Catulo consulibus, cum Sylla rempublicam composuisset, bella nova exarserunt : unum, in Hispania; aliud, in Pamphilia et Cilicia; tertium, in Macedonia; quartum, in Dalmatia. nam Sertorius, qui partium Marianarum fuerat, timens fortunam caeterorum, qui interempti erant, ad bellum commovit Hispanias. missi sunt contra eum duces Quintus Caecilius Metellus, filius ejus qui Jugurtham regem vicit, et Lucius Domitius praetor. a Sertorii duce Hertuleio Domitius occisus est: Metellus vario successu contra Sertorium dimicavit. postea cum impar pugnae solus Metellus putaretur, Cnaeus Pompeius ad Hispanias missus est. ita duobus ducibus adversis, Sertorius fortuna varia saepe pugnavit. Octavo demum anno à suis occisus est, et finis ei bello datus per Cn. Pompeium adolescentem, et Quintum Metellum Pium;

atque omnes prope Hispaniae in ditionem populi Romani redactae sunt. Ad Macedoniam 2 missus est Appius Claudius post consulatum. levia praelia habuit contra varias gentes, quae Rhodopam provinciam incolebant: atque ibi morbo mortuus est. missus ei successor Cnaeus Scribonius Curio post consulatum: is Dardanos vicit, et usque ad Danubium penetravit, triumphumque meruit, et intra triennium finem bello dedit. Ad Ciliciam et Pamphiliam missus est 3 P. Servilius ex consule, vir strenuus. is Ciliciam subegit, Lyciae urbes clarissimas oppugnavit et cepit, in his Phaselidem, Olympum, Corricum Ciliciae. Isauros quoque aggressus, in ditionem redegit, atque intra triennium bello finem dedit. primus omnium Romanorum in Tauro iter fecit. revertens triumphum accepit, et nomen Isaurici meruit. Ad Illyricum missus 4 est Cnaeus Cosconius proconsul multam partem Dalmatiae subegit, Salonas cepit: et, composito bello, Romam post biennium rediit. Ili- 5 dem temporibus, consul Marcus Aemilius Lepidus Catuli collega, bellum civile voluit commovere: intra tamen unam aestatem motus ejus oppressus est. ita uno tempore multi simul triumphi fuerunt; Metelli ex Hispania; Pompeii, secundus ex Hispania; Curionis, ex Macedonia; Servilii, ex Isauria. Anno urbis con- 6 ditae DCLXXVI. L. Licinio Lucullo, et Marco Aurelio Cotta consulibus, mortuus est Nicome-

des rex Bithyniae, et per testamentum populum Romanum fecit haeredem. Mithridates pace rupta, Bithyniam et Asiam rursus voluit invadere. adversus eum ambo consules missi variam habuere fortunam. Cotta apud Chalcedonem victus ab eo acie, etiam intra Oppidum coactus est, et obsessus. sed cum se inde Mithridates Cyzicum transtulisset, ut, Cyzico capto, totam Asiam invaderet, Lucullus ei alter consul occurrit: ac dum Mithridates in obsidione Cyzici commoraretur, ipse à tergo obsedit, fameque consumpsit, et multis praeliis vicit. postremo Byzantium (quae nunc Constantino-
polis est) fugavit. navali quoque praelio duces ejus Lucullus oppressit. ita una hieme et aestate, à Lucullo ad centum fere millia hominum
7 ex parte regis extincta sunt. Anno urbis Romae DCLXXVIII. Macedoniam provinciam M. Licinius Lucullus accepit, consobrinus Luculli, qui contra Mithridatem bellum gerebat. et in Italia novum bellum subito commotum est. lxxx. enim et quatuor gladiatores, ducibus Spartaco, Chryso et Oenomao effracto Capuae ludo, effugerunt: et per Italiam vagantes, pene non levius bellum in ea, quam Annibal moverat, paraverunt: nam multis ducibus, et duobus simul Romanorum consulibus victis sexaginta fere millium armatorum exercitum congregaverunt: victique sunt in Apulia à M. Licinio Crasso proconsule, et post multas calamitates

Italiae, tertio anno, bello huic finis imponitur. 8
Sexcentesimo octogesimo primo urbis conditae
anno, P. Cornelio Lentulo, et Cnaeo Aufidio
Oreste consulibus, duo tantum gravia bella in
imperio Romano erant, Mithridaticum et Ma-
cedonicum. haec duo Luculli agebant, L. Lu-
cullus, et M. Lucullus. L. ergo Lucullus post
pugnam Cyzicenam, qua vicerat Mithridatem,
et navalem, qua duces ejus oppresserat, perse-
cutus est eum; et recepta Paphlagonia atque
Bithynia etiam regnum ejus invasit. Sinopen et
Amisum civitates Ponti nobilissimas cepit: se-
cundo praelio apud Cabira civitatem, quo in-
gentes copias ex omni regno adduxerat Mithri-
dates, cum triginta millia lectissima regis à
quinque Romanorum millibus vastata essent,
Mithridates fugatus, et castra ejus direpta.
Armenia quoque Minor, quam tenuerat, eidem
sublata est. susceptus tamen est Mithridates post
fugam à Tigrane Armeniae rege; qui tum in-
genti gloria imperabat, Persas saepe vicerat,
Mesopotamiam occupaverat, et Syriam et Phae- 9
nices partem. Ergo Lucullus repetens hostem
fugatum, etiam regnum Tigranis, qui Arme-
niis imperabat, ingressus est. Tigranocerta ci-
vitatem Armeniae nobilissimam cepit; ipsum
regem, cum sexcentis millibus clibanariorum
et centum milibus sagittariorum et armato-
rum venientem, octodecim millia militum ha-
bens, ita vicit, ut magnam partem Armenio-

rum deleverit. inde Nisibin profectus eam quoque civitatem cum regis fratre cepit. sed hi, quos in Ponto Lucullus reliquerat cum exercitus parte, ut regiones victas, etiam Romanos, tuerentur, negligenter se et avare agentes, occasionem iterum Mithridati in Pontum irrumpendi dederunt, atque ita bellum renovatum est. Lucullo paranti, capta Nisibi, contra Persas
10 expeditionem, successor est missus. Alter Lucullus, qui Macedoniam administrabat, Bessis Romanorum primus intulit bellum, atque eos ingenti praelio in Æmo monte superavit: oppidum Uscudamam, quod Bessi habitabant, eodem die quo aggressus est, vicit: Cabylen cepit; usque ad Danubium penetravit. inde multas super Pontum positas civitates aggressus est. illic Apolloniam evertit, Calatin, Parthenopolin, Tomos, Istrum, Byziam omnem cepit: belloque confecto, Romam rediit: ambo tamen triumphaverunt; Lucullus qui contra Mithridatem pugnaverat, majori gloria, cum tanto-
11 rum regnorum victor rediisset. Confecto bello Macedonico, manente Mithridatico, quod, recedente Lucullo, rex collectis auxiliis reparaverat, bellum Creticum ortum est; ad id missus Caecilius Metellus, ingentibus praeliis intra triennium omnem provinciam cepit, appellatusque est Creticus; atque ex insula triumphavit. quo tempore Lybia quoque Romano imperio per testamentum Apionis, qui rex ejus fuerat, ac-

cessit, in qua inclytae civitates erant, Berenice, Ptolemaïs et Cyrene. Dum haec geruntur, 12 piratae omnia maria infestabant; ita ut navigatio Romanis, toto orbe victoribus sola tuta non esset. quare id bellum Cnaeo Pompeio decretum est: quod intra paucos menses ingenti felicitate et celeritate confecit. mox ei delatum bellum etiam contra regem Mithridatem, et Tigranem: quo suscepto, Mithridatem in Armenia Minore, nocturno praelio vicit, castra diripuit; quadraginta milibus ejus occisis, viginti tantum de exercitu suo perdidit, et duos centuriones. Mithridates cum uxore fugit, duobus comitibus; neque multo post, cum in suos saeviret, Pharnacis filii sui seditione apud milites, ad mortem coactus, venenum hausit. hunc finem habuit Mithridates: periit autem apud Bosporum, vir ingentis industriae consiliique, regnavit annos sexaginta: vixit septuaginta duos: contra Romanos bellum habuit annos quadraginta. Tigrani deinde Pompeius bel- 13 lum intulit; ille se ei dedit, in castra Pompeii sexto decimo milliario ab Artaxata venit: ac diadema suum, cum procubisset ad genua Pompeii, in manibus ejus collocavit, quod ei Pompeius, reposuit, honorificeque eum habitum, regni tamen parte multavit, et grandi pecunia; adempta est ei Syria, Phoenice, Sophene: sex millia praeterea talentorum argenti, quae populo Romano daret, quia bellum sine causa

- 14 Romanis commovisset. Pompeius mox etiam Albanis bellum intulit, et eorum regem Orodem ter vicit: postremo per epistolas et munera rogatus, veniam ei ac pacem dedit. Iberiae quoque regem Arthacem vicit acie, et in deditio- nem accepit. Armeniam Minorem Dejotaro Galatiae regi donavit, quia socius belli Mithri- datici fuerat. Attalo et Ptolemaei Paphlagoni- am reddidit, Aristarchum Colchis regem im- posuit. mox Ituracos et Arabes vicit: et cum venisset in Syriam, Seleuciam, vicinam Antio- chiae civitatem, libertate donavit; eo quod re- gem Tigranem non recepisset. Antiochen- sibus obsides reddidit, aliquantum agrorum Daph- nen- sibus, dedit quo locus ibi spatiosior fieret; de- lectatus amoenitate loci, et aquarum abundantia. inde ad Judaeum transgressus, Hierosolymam caput gentis tertio mense cepit; duodecim mil- libus Judaeorum occisis, caeteris in fidem ac- ceptis. his gestis, in Asiam se recepit, et finem
- 15 antiquissimo bello dedit. Marco Tullio Cice- rone, Caio Antonio consulibus, anno ab urbe condita DCLXXXIX. Lucius Sergius Catilina, no- bilissimi generis vir, sed ingenii pravissimi, ad delendam patriam conjuravit, cum quibusdam claris quidem, sed audacibus viris. a Cicerone urbe expulsus est: socii ejus deprehensi, in car- cere strangulati sunt. ab Antonio altero consule Catilina ipse in praelio victus est, et interfec-
- 16 tus. Sexcentesimo nonagesimo anno ab urbe

condita, D. Junio Silano, et L. Muraena consulibus, Metellus de Creta triumphavit: Pompeius de bello Piratico et Mithridatico. nulla unquam triumphi pompa similis fuit: ducti sunt ante ejus currum filii Mithridatis, filius Tigranis, Arittobulus rex Judaeorum: praelata ingens pecunia, auri atque argenti infinitum pondus. hoc tempore nullum per orbem terrarum grave bellum erat. Anno urbis conditae DCXCIII. 17 Caius Julius Caesar, qui postea imperavit, cum L. Bibulo consul est factus; decreta ei Gallia, et Illyrium cum legionibus decem. is primo vicit Helvetios, qui nunc Sequani appellantur; deinde vincendo per bella gravissima, usque ad Oceanum Britannicum processit. domuit autem annis fere ix. omnem Galliam, quae inter Alpes, flumen Rhodanum, Rhenum et Oceanum est, et circuitu patet ad bis et tricies centena millia passuum. Britannis mox bellum intulit, quibus ante eum ne nomen quidem Romanorum cognitum erat; et eos quoque victos, obsidibus acceptis, stipendiarios fecit. Galliae autem tributum nomine annum imperavit sestertium quadringenties: Germanosque trans Rhenum aggressus, immanissimis praeliis vicit. inter tot successus ter male pugnavit: apud Arvenos semel praefens, et absens in Germania bis: nam legati ejus duo, Titurius et Aurunculeius, per insidias caesi sunt. Circa eadem tempora, anno urbis conditae 18 DCXCVII. Marcus Licinius Crassus, collega Cnaei

Pompeii Magni in consulatu secundo, contra Parthos missus est: et cum circa Carras contra omina et auspicia dimicasset, à Surena Orodis regis duce victus, ad postremum interfectus est, cum filio clarissimo et praestantissimo juvene. reliquiae exercitus per C. Cassium quaestorem servatae sunt, qui singulari animo perditas res tanta virtute restituit, ut Persas, rediens trans
19 Euphratem crebris praeliis vinceret. Hinc jam bellum civile successit, execrandum et lacrymabile; quo, praeter calamitates quae praeliis acciderunt, etiam Romani nominis fortuna mutata est. Caesar enim, rediens è Gallia victor, coepit deposcere alterum consulatum; atque, cum sine dubietate aliqua deferretur, contradic- tum est à Marcello consule, à Bibulo, à Pompeio, à Catone; iussusque dimissis exercitibus ad urbem redire: propter quam injuriam ab Arimino, ubi milites congregatos habebat, adversum patriam cum exercitu venit. consules cum Pompeio, senatusque omnis, atque universa nobilitas ex urbe fugit, et in Graeciam transiit: apud Epirum, Macedoniam, Achaïam, Pompeio duce, contra Caesarem bellum pa-
20 ravit. Caesar, vacuum urbem ingressus, dictatorem se fecit, inde Hispanias petiit. ibi Pompeii exercitus validissimos et fortissimos, cum tribus ducibus, L. Afranio, M. Petreio, M. Varro- ne, superavit. inde reversus, in Graeciam transiit; adversum Pompeium dimicavit, primo

praelio victus est, et fugatus: evasit tamen, quia
 nocte interveniente Pompeius sequi noluit;
 dixitque Caesar, nec Pompeium scire vincere,
 et illo tantum die se potuisse superari. deinde
 in Thessalia apud Palaeopharfalum productis u-
 trinque ingentibus copiis dimicaverunt. Pompeii
 acies habuit xl. millia peditum, equitum in si-
 nistro cornu vii. millia, in dextro D. praeterea
 totius Orientis auxilia; totamque nobilitatem,
 innumeros senatores, praetorios, consulares, et
 qui magnorum jam populorum victores fuissent.
 Caesar in acie sua habuit peditum non integra
 xxx. millia, equites mille. Nunquam adhuc 21
 Romanae copiae in unum neque majores, neque
 melioribus ducibus convenerant, totum terra-
 rum orbem facile subacturae, si contra Barbaros
 ducerentur: pugnatum tamen est ingenti con-
 tentione, victusque ad postremum Pompeius,
 et castra ejus direpta sunt: ipse fugatus, Alexan-
 driam petiit, ut à rege Aegypti, cui tutor à se-
 natu datus fuerat propter juvenilem ejus aeta-
 tem, acciperet auxilia: qui fortunam magis quam
 amicitiam sequutus, occidit Pompeium, caput
 ejus et annulum Caesari misit: quo conspectu,
 Caesar etiam lacrymas fudisse dicitur, tanti vi-
 ri intuens caput, et generi quondam sui. Mox 22
 Caesar Alexandriam venit, ipsi quoque Pto-
 lemaeus parare voluit insidias; qua causa regi
 bellum illatum est: victus in Nilo periit, inven-
 tumque est corpus ejus cum lorica aurea. Caesar

Alexandria potitus, regnum Cleopatrae dedit, Ptolemaei sorori, cum qua consuetudinem stupri habuerat. rediens inde Caesar, Pharnacem Mithridatis Magni filium, qui Pompeio in auxilium apud Theffaliam fuerat, rebellantem in Ponto, et multas populi Romani provincias occupantem, vicit acie: postea ad mortem coëgit.

23 Inde Romam regressus, tertio se consullem fecit cum M. Æmilio Lepido, qui ei magister equitum dictatori ante annum fuerat. inde in Africam profectus est, ubi infinita nobilitas cum Juba Mauritaniae rege bellum reparaverat. duces autem Romani erant, P. Cornelius Scipio, ex genere antiquissimo Scipionis Africani: (hic etiam focer Magni Pompeii fuerat,) M. Petreius, Q. Varus, M. Porcius Cato, L. Cornelius Faustus, Syllae dictatoris filius. contra hos commisso praelio, post multas dimicationes victor fuit. Cato, Scipio, Petreius, Juba, ipsi se occiderunt: Faustus Pompeii gener à Caesare interfectus est.

24 Post annum Caesar Romam regressus, quartum se consullem fecit; et statim ad Hispanias est profectus, ubi Pompeii filii, Cnaeus et Sextus, ingens bellum reparaverant. multa praelia fuerunt; ultimum praelium apud mundam civitatem, in quo adeo Caesar paene victus est, ut fugientibus suis, se voluerit occidere; ne post tantam rei militaris gloriam, in potestatem adolescentium, natus annos sex et quinquaginta, veniret. denique reparatis suis, vicit, et Pompeii

filius major occisus est, minor fugit. Inde 25
Caesar, bellis civilibus toto orbe compositis, Romam rediit; agere insolentius coepit, et contra consuetudinem Romanae libertatis. cum ergo et honores ex sua voluntate praestaret, qui à populo antea deferebantur, nec senatui ad se venienti assurgeret, aliaque, regia ac paene tyrannica faceret, conjuratum est in eum à lx. vel amplius senatoribusque Romanis. praecipui fuerunt inter conjuratos duo Bruti, ex eo genere Bruti qui primus Romae consul est factus, et reges expulerat: C. Cassius, et Servilius Casca. ergo Caesar, cum senatus die quadam inter caeteros venisset ad curiam, tribus et viginti vulneribus confossus est.

EUTROPII

BREVIARIUM

HISTORIAE ROMANAE.

LIBER SEPTIMUS.

ANNO urbis dcc. fere ac nono, interfecto Caesare, bella civilia reparata sunt, percussoribus enim Caesaris senatus favebat : Antonius consul, partium Caesaris, civili bello opprimere eos conabatur. ergo turbata republica, multa Antonius scelera committens, à senatu hostis judicatus est; missi ad eum persequendum duo consules Panfa et Hirtius, et Octavianus, adolescens annos xviii. natus, Caesaris nepos, quem ille testamento haeredem reliquerat, et nomen suum ferre jusserat : hic est qui postea Augustus est dictus et rerum potitus. quare profecti contra Antonium tres duces vicerunt eum. evenit tamen ut victores consules ambo morerentur :
2 quare tres exercitus uni Caesari paruerunt. Fugatus Antonius, amisso exercitu, confugit ad Lepidum, qui Caesari magister equitum fuerat, et tum copias militum grandes habebat, à quo susceptus. mox Lepido operam dante, Caesar cum

Antonio pacem fecit: et quasi vindicaturus patris sui mortem, à quo per testamentum fuerat adoptatus, Romam cum exercitu profectus est; extorsitque ut sibi xx. anno consulatus daretur. senatum proscripsit cum Antonio et Lepido, et rempublicam armis tenere coepit; per hos etiam Cicero orator occisus est, multique alii nobiles. Interea Brutus et Cassius, interfectores Caesaris, 3 ingens bellum moverunt; erant enim per Macedoniam et orientem multi exercitus quos occupaverunt. profecti igitur contra eos Caesar Octavianus Augustus, et M. Antonius (remanerat enim ad defendendam Italiam Lepidus) apud Philippos Macedoniae urbem, contra eos pugnaverunt. primo praelio victi sunt Antonius et Caesar, periit tamen dux nobilitatis Cassius. secundo, Brutus et infinita nobilitas, quae cum illis bellum gesserat: ac sic inter eos divisa est respublica, ut Augustus Hispanias, Gallias, Italiam teneret; Antonius Asiam, Pontum, Orientem. sed intra Italiam, L. Antonius consul bellum civile commovit. frater ejus qui cum Caesare contra Brutum et Cassium dimicaverat, is apud Perusiam Tusciae civitatem victus et captus est, neque occisus. Interim à sexto Pom- 4 peio, Cnaei Pompeii Magni filio, ingens bellum in Sicilia commotum est, his qui superfuerant ex partibus Bruti Cassique ad eum confluentibus. bellatum per Caesarem Augustum Octavianum, et M. Antonium, adversus sextum Pom-

5 peium: pax postremo convenit. Eo tempore
M. Agrippa in Aquitania rem prospere gessit,
et L. Ventidius Bassus irrumpentes in Syriam
Persas tribus praeliis vicit, Pacorum regis Oro-
dis filium interfecit, eo ipso die quo olim Oro-
des Persarum rex, per duces Surenam, Crassum
occiderat. hic primus de Parthis iussissimum
6 triumphum Romae egit. Interim Pompeius
pacem rupit: et navali praelio victus, fugiens
ad Asiam interfectus est. Antonius, qui Asiam,
et Orientem tenebat, repudiata sorore Caesaris
Augusti Octaviani, Cleopatram reginam Ægypti
duxit uxorem. contra Persas ipse etiam pugna-
vit; primis eos praeliis vicit; regrediens tamen
fame et pestilentia laboravit: et cum instarent
7 Parthi fugienti ipse pro victo recessit. Hic
quoque ingens bellum civile commovit, cogente
uxore Cleopatra regina Ægypti; dum cupidi-
tate muliebri optat etiam in urbe regnare. vic-
tus est ab Augusto, navali pugna clara et illus-
tri, apud Actium, qui locus in Epiro est: ex qua
fugit in Ægyptum et desperatis rebus, cum om-
nes ad Augustum transfirent, ipse se interemit.
Cleopatra sibi aspidem admisit, et veneno ejus
extincta est. Ægyptus per Octavianum Augus-
tum imperio Romano adjecta est: praepositus-
que ejus factus est Cnaeus Cornelius Gallus:
hunc primum Ægyptus Romanum judicem ha-
8 buit. Ita bellis toto orbe confectis, Octavia-
nus Augustus Romam rediit xii. anno postquam

consul fuerat. ex eo rempublicam per xlv. annos solus obtinuit, ante enim xii. annis cum Antonio et Lepido tenuerat. ita ab initio principatus ejus usque ad finem lvi. anni fuerant. obiit autem lxxxvi. anno, morte communi in oppido Campaniae Atella. Romae in Campo Martio sepelitur; vir qui non immerito ex maxima parte Deo similis est putatus; neque enim facile ullus eo aut in bellis felicior fuit, aut in pace moderatior. xlv. annis, quibus solus gessit imperium, civilissime vixit; in cunctos liberalissimus, in amicos fidissimus: quos tantis evexit honoribus, ut pene aequaret fastigio suo. Nullo tempore ante eum res Romana magis floruit; nam exceptis civilibus bellis, in quibus in-
victus fuit, Romano adjecit imperio Ægyptum, Cantabriam, Dalmatiam saepe ante victam, sed penitus tunc subactam: Pannoniam, Aquitaniam, Illyricum, Rhaetiam, Vindelicos, et Salassos in Alpibus, omnes Ponti maritimas civitates: in his nobilissimas, Bosporum et Panticapaeon. vicit autem praeliis Dacos, Germanorum ingentes copias cecidit: ipsos quoque trans Albim fluvium submovit, qui in Barbarico longe ultra Rhenum est; hoc tamen bellum per Drusum privignum suum administravit; sicut per privignum Tiberium, alterum Pannonicum, quo bello cccc. millia captivorum ex Germania transtulit, et super Ripam Rheni in Gallia collocavit. Armeniam à Parthis recepit: obsides, quod

nulli antea Persae ei dederunt : reddiderunt etiam signa Romana, quae Crasso victo ademerant.
10 Scythae et Indi, quibus antea Romanorum nomen incognitum fuerat, munera et legatos ad eum miserunt. Galatia quoque sub hoc provincia facta est, cum antea regnum fuisset; primusque eam M. Lollius pro praetore administravit. tanto autem amore etiam apud Barbaros fuit, ut reges populi Romani amici, in honorem ejus conderent civitates, quas Caesares nominarent : sicut in Mauritania à rege Juba, et in Palaestina, quae nunc est urbs clarissima. multi autem reges ex regnis suis venerunt, et habitu Romano, togati scilicet, ad vehiculum vel equum ipsius cucurrerunt. moriens Divus appellatus est. rempublicam beatissimam Tiberio successori reliquit; qui privignus ejus, mox gener, postremo adoptione filius fuerat. Tiberius ingentis
11 socordia imperium gessit, gravi crudelitate, scelerata avaritia turpi libidine : nam nusquam ipse pugnavit; bella per legatos suos gessit; quosdam reges ad se per blanditias evocatos nunquam remisit, in quibus Archelaum Cappadocem, cujus etiam regnum in provinciae formam redegit, et maximam civitatem appellari suo nomine jussit; quae nunc Caesarea dicitur, cum Mazaca antea vocaretur. hic tertio et vigesimo imperii anno aetatis lxxxiii. ingenti omnium gaudio
12 mortuus est in Campania. Successit ei Caius Caesar, cognomento Caligula Drusi privigni

Augusti, et ipsius Tiberii nepos: sceleratissimus, ac funestissimus, et qui etiam Tiberii dedecora purgaverit. bellum contra Germanos suscepit: et ingressus Sueviam, nihil strenue fecit. supra sororibus intulit, ex una etiam natam filiam cognovit. cum adversum cunctos ingenti avaritia, libidine, crudelitate saeviret, interfectus in Palatio est, anno aetatis suae xxxix. imperii iii. mense x. dieque viii. Post hunc Claudius fuit Patruus Caligulae, Drusi, qui apud Moguntiacum monumentum habet, filius: cujus et Caligula nepos erat. hic medie imperavit, multa gerens tranquille atque moderate, quaedam crudeliter atque insulse. Britanniae intulit bellum, quam nullus Romanorum post Julium Caesarem attigerat: eaque devicta per Cnaeum Sentium et Aulum Plautium, illustres et nobiles viros, triumphum celebrem egit. quasdam insulas etiam ultra Britanniam in Oceanopositas, Romano imperio addidit; quae appellantur Orcades: filioque suo Britannici nomen imposuit. tam civilis autem circa quosdam amicos exstitit, ut etiam Plautium nobilem virum, qui in expeditione Britannica multa ac egregia fecerat, triumphantem ipse prosequeretur, et conscendenti capitolium laevus incederet. is vixit annos lxiv. imperavit xiv. post mortem consecratus est, Divusque appellatus. Successit huic Nero, Caligulae avunculo suo simillimus: qui imperium Romanum et deformavit et diminuit: in-

usitatae luxuriae sumptuumque, ut qui exemplo Caii Caligulae, calidis et frigidis se lavaret unguentis, retibus aureis piscaretur, quae blatteis funibus extrahebat. infinitam partem senatus interfecit, bonis omnibus hostis fuit; ad postremum se tanto dedecore prostituit, ut saltaret et cantaret in scena citharaedico habitu et tragico: parricidia multa commisit, fratre, uxore, matre interfectis, urbem Romam incendit, ut spectaculi ejus imaginem cerneret, quasi olim Troja capta arserat. in re militari nihil omnino ausus, Britanniam paene amisit. nam duo sub hoc nobilissima oppida capta illic atque eversa sunt: Armeniam Parthi sustulerunt, legionesque Romanas sub jugum miserunt. duae tamen provinciae sub eo factae sunt; Pontus Polemoniacus, concedente rege Polemone; et Alpes, Cottiae Cottio rege defuncto. Propter hoc
15 Romanae urbi execrabilis, ab omnibus simul destitutus, et à senatu hostis judicatus, quum quaereretur ad poenam (quae poena erat talis, ut nudus per publicum ductus, furca capiti ejus inserta, virgis usque ad mortem caederetur, atque ita praecipitaretur de saxo) è palatio fugit, et in suburbano se liberti sui, quod est inter Salariam et Numentanam viam, ad quartum urbium milliarium, interfecit. is aedificavit Romae thermas, quae ante Neronianae dictae, nunc Alexandrinae appellantur. obiit trigésimo et altero aetatis anno, imperii xiv. atque in eo om-

nis familia Augusti consumpta est. Huic Ser- 16
vius Galba successit, antiquissimae nobilitatis se-
nator, cum lxxiii. annum ageret aetatis, ab
Hispanis et Gallis imperator electus, mox ab
universo exercitu libentur acceptus est. nam
privata ejus vita insignis fuerat millitaribus et
civilibus rebus: saepe consul, saepe proconsul,
frequenter dux in gravissimis bellis. hujus breve
imperium fuit, et quod bona haberet exordia,
nisi ad severitatem propensior videretur. insidiis
tamen Othonis occisus est, imperii mense septi-
mo, jugulatus in foro Romae, sepultusque in hor-
tis suis, qui sunt Aurelia via, non longe ab urbe
Roma. Otho, occiso Galba, invasit imperi- 17
um: materno genere nobilior quam paterno,
neutro tamen obscuro: in privata vita mollis,
in imperio documentum sui non potuit osten-
dere. nam cum iisdem temporibus quibus Otho
Galbam occiderat, etiam Vitellius factus esset à
Germanicianis exercitibus imperator, bello con-
tra eum suscepto, cum apud Bebriacum in Ita-
lia levi praelio victus esset, ingentes tamen co-
pias haberet, sponte semetipsum occidit, peten-
tibus militibus, ne tam cito de belli desperaret
eventu, cum tanti non esse dixisset, ut propter
eum civile bellum commoveretur, voluntaria
morte obiit trigesimo et octavo aetatis anno,
nonagesimo et quinto imperii die. Dein Vi- 18
tellius imperio potitus est, familia honorata
magis quam nobili: nam pater ejus non admo-

dum clare natus, tres tamen ordinarios gesserat consulatus. hic cum multo dedecore imperavit, et gravi saevitia notabilis, praecipue ingluvie et voracitate : quippe cum de die saepe quarto vel quinto feratur epulatus. notissima certe coena memoriae mandata est, quam ei Vitellius frater exhibuit ; in qua super caeteros sumptus, duo millia piscium, septem avium millia apposita traduntur. hic cum Neroni similis esse vellet, atque id adeo prae se ferret, ut etiam exequias Neronis, quae humiliter sepultae fuerant, honoraret, à Vespasiani ducibus occisus est, interfecto prius Sabino Vespasiani imperatoris fratre, quem cum Capitolio incendit. interfectus autem, et cum magno dedecore tractus per urbem Romani publice, nudus, erecta coma et capite, subiecto ad mentum gladio, stercore in vultum et pectus ab omnibus obviis appetitus : postremo jugulatus, et in Tiberim dejectus, etiam communi caruit sepultura. periit autem aetatis anno septimo et quinquagesimo, imperii
19 mense viii. et die uno. Vespasianus huic successit, factus apud Palaestinam imperator : princeps obscure quidem natus, sed optimis comparandus, privata vita illustris ; ut qui à Claudio in Germaniam, deinde in Britanniam missus, tricies et bis cum hoste conflixerit ; duas validissimas gentes, xx. oppida, insulam vectam Britanniae proximam imperio Romano adjecerit. Romae se in imperio moderatissime gessit : pe-

cuniae tamen avidior fuit, ita ut eam nulli injuste auferret quam cum omni diligentiae provisione colligeret, tamen studiofissime largiebatur, praecipue indigentibus; nec facile ante eum cujusquam principis vel major est liberalitas comperta, vel justior: placidissimae bonitatis ut qui majestatis quoque contra se reos non facile puniret ultra exilii poenam. sub hoc Judaea Romano accessit imperio, et Hierosolyma, quae fuit urbs clarissima Palaestinae: Achaia, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, quae liberae ante hoc tempus fuerant: item Thraciam, Ciliciam, Tracheam, Comagenem quae sub regibus amicis erant, in provinciarum formam redegit. Offensarum et inimicitiarum immemor fuit, con- 20
vicia à caudicibus et philosophis in se dicta, leniter tulit, diligens tamen coercitor disciplinae militaris. hic cum Tito filio de Hierosolymis triumphavit. per haec cum senatui et populo, postremo cunctis amabilis ac jucundus esset, profluvio ventris extinctus est in villa propria, circa Sabinos, annum aetatis agens lxx. imperii nonum, et diem septimum: atque inter Divos relatus est. genituram filiorum ita cognitam habuit, ut cum multae contra eum conjurationes fierent, quas patefactas ingenti dissimulatione contempsit, in senatu dixerit; Aut filios sibi successuros, aut neminem. Huic Titus filius suc- 21
cessit, qui et ipse Vespasianus est dictus: vir omnium virtutum genere mirabilis: adeo ut a-

mor et deliciae humani generis diceretur: facundissimus, bellicosissimus, moderatissimus: causas Latine egit; poemata et tragoedias Graece composuit. in oppugnatione Hierosolymorum sub patre militans, xii. propugnatores xii. sagittarum ictibus confixit. Romae tantae civilitatis in imperio fuit, ut nullum omnino puniret; convictos adversum sese conjurationis ita dimiserit, ut in eadem familiaritate, qua antea, habuerit. facilitatis tantae fuit et liberalitatis, ut nulli quidquam negaret: et cum ab amicis reprehenderetur, respondit: Nullum tristem debere ab imperatore discedere. propterea cum quadam die in coena recordatus fuisset, nihil se illo die cuiquam praestitisse, dixit: ô Amici, hodie diem perdidit. hic Romae amphitheatrum aedificavit, et quinque millia ferarum in dedicatione ejus occidit. Per haec inusitato favore dilectus, morbo periit, in ea qua pater villa, post biennium, menses octo, dies xx. quam imperator erat factus, aetatis anno altero et xl. tantus luctus eo mortuo publicus fuit, ut omnes tanquam in propria doluerint orbitate. senatus obitu ipsius circa vesperam nuntiato, nocte irrupit in Curiam: et tantas ei mortuo gratias laudesque concessit, quantas nec vivo unquam egerat, nec praesenti. inter Divos relatus est.

23 Domitianus mox accepit imperium, frater ipsius junior, Neroni aut Caligulae, aut Tiberio similior, quam patri vel fratri suo, primis ta-

men annis moderatus in imperio fuit : mox ad ingentia vitia progressus, libidinis, iracundiae, crudelitatis, avaritiae, tantum in se odium concitavit, ut merita patris et fratris aboleret. interfecit nobilissimos ex senatu. dominum se et Deum primus appellari iussit : nullam sibi nisi auream et argenteam statuam in Capitolio poni passus est; consobrinos suos interfecit, superbia quoque in eo execrabilis fuit. Expeditiones 24 quatuor habuit, unam adversus Sarmatas, alteram adversus Cattsos, duas adversum Dacos. de Dacis Cattisque duplicem quidem triumphum egit; de Sarmatis solam lauream usurpavit. multas quidem calamitates iisdem bellis passus est; nam in Sarmatia legiones ejus cum duce interfectae : et a Dacis Appius Sabinus consularis, et Cornelius Fuscus praefectus praetorio, cum magnis exercitibus occisi sunt. Romae quoque multa opera fecit, in his Capitolium et Forum Transitorium, Odéum, Porticus, Isium ac Serapium, et Stadium. verum cum ob scelera universis exosus esse coepisset, interfectus est suorum conjuratione in Palatio, anno aetatis xlv. imperii xv. funus ejus cum ingenti dedecore per Vespilones exportatum, et ignobiliter est sepultum.

EUTROPII BREVIARIUM

HISTORIAE ROMANAE.

LIBER OCTAVUS.

ANNO octingentesimo et quinquagesimo ab urbe condita, Vetere et Valente consulibus, respublica ad prosperrimum statum rediit, bonis principibus ingenti felicitate commissa. Domitiano enim exitiali tyranno Nerva successit, vir in privata vita moderatus et strenuus; nobilitatis mediae, qui senex admodum, operam dante Petro-
nio Secundo, praefecto praetorio, item Parthenio interfectore Domitiani, imperator factus, acquirissimum se et civilissimum prae-
buit. reipublicae divina provisione consuluit, Trajanum adoptando. mortuus est Romae, post annum et quatuor menses imperii sui ac dies octo: aetatis lxx. et altero anno, atque inter Divos relatus est.

2 Successit ei Ulpius Trajanus Crinitus, natus Italiae in Hispania, familia antiqua magis quam clara: nam pater ejus primum consul fuit. imperator autem apud Agrippinam civitatem in Galliis factus est. rempublicam ita administra-

vit, ut omnibus principibus merito praeferatur. inulitatae civilitatis et fortitudinis fuit. Romani imperii, quod post Augustum defensum magis fuerat quam nobiliter ampliatum, fines longe lateque diffudit: urbes trans Rhenum in Germania reparavit: Daciam Decibalo victo subegit, provincia trans Danubium facta, in his agris, quos nunc Taiphali habent, et Victophali et Thervingi. ea provincia deciescentena millia in circuitu tenet. Armeniam, quam occupaverant 3 Parthi, recepit, Pharnace Syro occiso, qui eam tenebat. Albanis regem dedit. Iberorum regem et Sauromatarum, et Bosporanorum et Arabum, et Osdroënorum, et Colchorum in fidem accepit, Adiabenos, et Marchomedos occupavit: et Anthemisium magnam Persidis regionem, Seleuciam et Ctesiphontem, Babylonem et Edeissos vicit, ac tenuit usque ad Indiae fines, et mare Rubrum accessit: atque ibi tres provincias fecit, Armeniam, Assyriam, Mesopotamiam, cum his gentibus quae Macedenam attingunt, Arabiam postea in provinciae formam redegit, in mari rubro classem instituit, ut per eam Indiae fines vastaret. Gloriam tamen militarem civilitate et 4 moderatione superavit, Romae et per provincias aequalem se omnibus exhibens; amicos salutandi gratia frequentans, vel aegrotantes, vel cum festis dies habuissent, convivia cum iisdem indiscreta vicissim habens, saepe in vehiculis eorum sedens, nullum senatorum laedens, nihil

injustum ad augendum fiscum agens. liberalis in cunctos, publice privatimque ditans omnes et honoribus augens, quos vel mediocri familiaritate cognovisset : orbem terrarum aedificans, multas immunitates civitatibus tribuens; nihil non tranquillum et placidum agens : adeo ut omni ejus aetate unus tantum senator damnatus sit; at is tamen per senatum ignorante Trajano. ob hoc per orbem terrarum Deo proximus, nihil non venerationis meruit et vivus et mortuus. Inter alia dicta hoc illius fertur egregium, amicis enim culpantibus, quod nimis circa omnes comisset, respondit: Talem se imperatorem esse privatis, quales esse sibi imperatores privatus optasset. post ingentem igitur gloriam bellidomique quae sitam è Perside rediens, apud Seleuciam Isauriae profluvio ventris extinctus est. obiit autem aetatis anno lxii. mense nono, et die quarto : imperii anno xix. mense vi. die xv. inter Divos relatus est, solusque omnium intra urbem sepultus. ossa ejus collocata in urna aurea, in foro quod aedificavit, sub columna sita sunt cujus altitudo cxliv. pedes habet. hujus tantum memoriae delatum est, ut usque ad nostram aetatem, non aliter in senatu principibus acclametur, nisi, felicior Augusto, melior Trajano : adeo in eo gloria bonitatis obtinuit, ut vel assentantibus, vel vere laudantibus, occasionem magnificentissimi praestet exempli. Defuncto Trajano, Ælius Adrianus creatus est princeps; sine

aliqua quidem voluntate Trajani, sed operam dante Plotina Trajani uxore; nam eum Trajanus, quamquam confobrinae filium, vivens noluerat adoptare. natus et ipse Italicae in Hispania, qui Trajani gloriae invidens, statim provincias tres reliquit, quas Trajanus addiderat; et de Assyria, Mesopotamia, et Armenia revocavit exercitus; ac finem imperii esse voluit Euphratem. idem de Dacia facere conatum, amici deterruerunt; ne multi cives Romani Barbaris traderentur: propterea quod Trajanus victa Dacia, ex toto orbe Romano infinitas eo copias hominum transtulerat, ad agros et urbes colendas. Dacia enim diuturno bello Decibali viris fuerat exhausta. Pacem tamen omni tempore imperii sui habuit: semel tantum per praesidem dimicavit. orbem Romanum circumivit, et multa aedificavit. facundissimus Latino sermone, Graeco eruditissimus fuit: non magnam clementiae gloriam habuit: diligentissimus tamen circa aerarium, et militum disciplinam. obiit in Campania, major sexagenario, imperii anno xxi. mense x. die xxix. senatus ei tribuere noluit divinos honores; tamen cum successor ipsius Titus Aurelius Fulvius Antoninus hoc vehementer exigeret, et universi senatores palam resisterent, tandem obtinuit. Ergo Adriano successit T. Antoninus Fulvius Boionius, idem etiam Pius nominatus; genere claro, sed non admodum vetere: vir insignis, et qui merito Numae Pompilio

conferatur; ita ut Romulo Trajanus aequetur. vixit ingenti honore privatus; majori in imperio; nulli acerbus, cunctis benignus: in re militari moderata gloria: defendere magis provincias quam amplificare studens; viros iustissimos ad administrandam rempublicam quaerens; bonis honorem habens, improbos sine aliqua acerbitate detestans, regibus amicis venerabilis non minus quam terribilis, adeo ut Barbarorum plurimae nationes, depositis armis, ad eum controversias suas litesque deferrent, sententiaeque ejus parerent. hic ante imperium ditissimus, opes quidem suas stipendiis militum et circa amicos liberalitatibus minuit, verum aerarium opulentum reliquit. Pius propter clementiam dictus est. obiit apud Lorium villam suam, milliario ab urbe xii. vitae anno lxxiii. imperii xxiii. atque inter Divos relatus est, et merito consecratus. Post hunc imperavit M. Antoninus Verus; haud dubie nobilissimus: quippe cum ejus origo paterna à Numa Pompilio, materna à Salentino rege penderet: et cum eo L. Annius Antoninus Verus; tumque primum Romana respublica duobus aequo jure imperium administrantibus paruit; cum usque ad eum singulos semper habuisset Augustos. Hi et genere inter se conjuncti fuerunt, et affinitate, nam Verus Annii Antonini Marci Antonini filiam in matrimoniam habuit: M. Antoninus gener Antonini Pii fuit, per uxorem Galeriam Faustinam juniorem consobrinam su-

am. hi bellum contra Parthos gesserunt, qui post victoriam Trajani tum primum rebellaverant. Verus Antoninus ad id profectus est: qui Antiochiae et circa Armeniam agens, multa per duces et ingentia patravit: Seleuciam Assyriae urbem nobilissimam cum D. millibus hominum cepit: Parthicum triumphum revexit, cum fratre eodemque focero, triumphavit. obiit tamen in Venetia, cum à Concordia civitate Altinum proficisceretur, et cum fratre in vehiculo sederet, subito sanguine ictus, casu morbi quem Graeci ἀντονασίαν vocant, vir ingenii parum civilis, reverentia tamen fratris nihil unquam artorum ausus. cum obiisset xi. imperii anno, inter Divos relatus est. Post eum Marcus Antoninus solus 11 rempublicam tenuit, vir quem mirari facilius quisquam laudare possit. a principio vitae tranquillissimus: adeo ut in infantia quoque vultum nec ex gaudio, nec ex moerore mutaret. philosophiae deditus Stoicae, ipse etiam non solum vitae moribus, sed etiam eruditione philosophus; tantae admirationis adhuc juvenis, ut eum successorem paraverit Adrianus relinquere, adoptato tamen Antonino Pio generum esse ei idcirco voluerit, ut hoc ordine ad imperium perveniret. Institutus est ad philosophiam per Apollonium 12 Chalcedonium; ad scientiam Graecarum litterarum per Sextum Chaeronensem, Plutarchi nepotem. Latinas autem litteras eum Fronto orator nobilissimus docuit. hic cum omnibus Romae

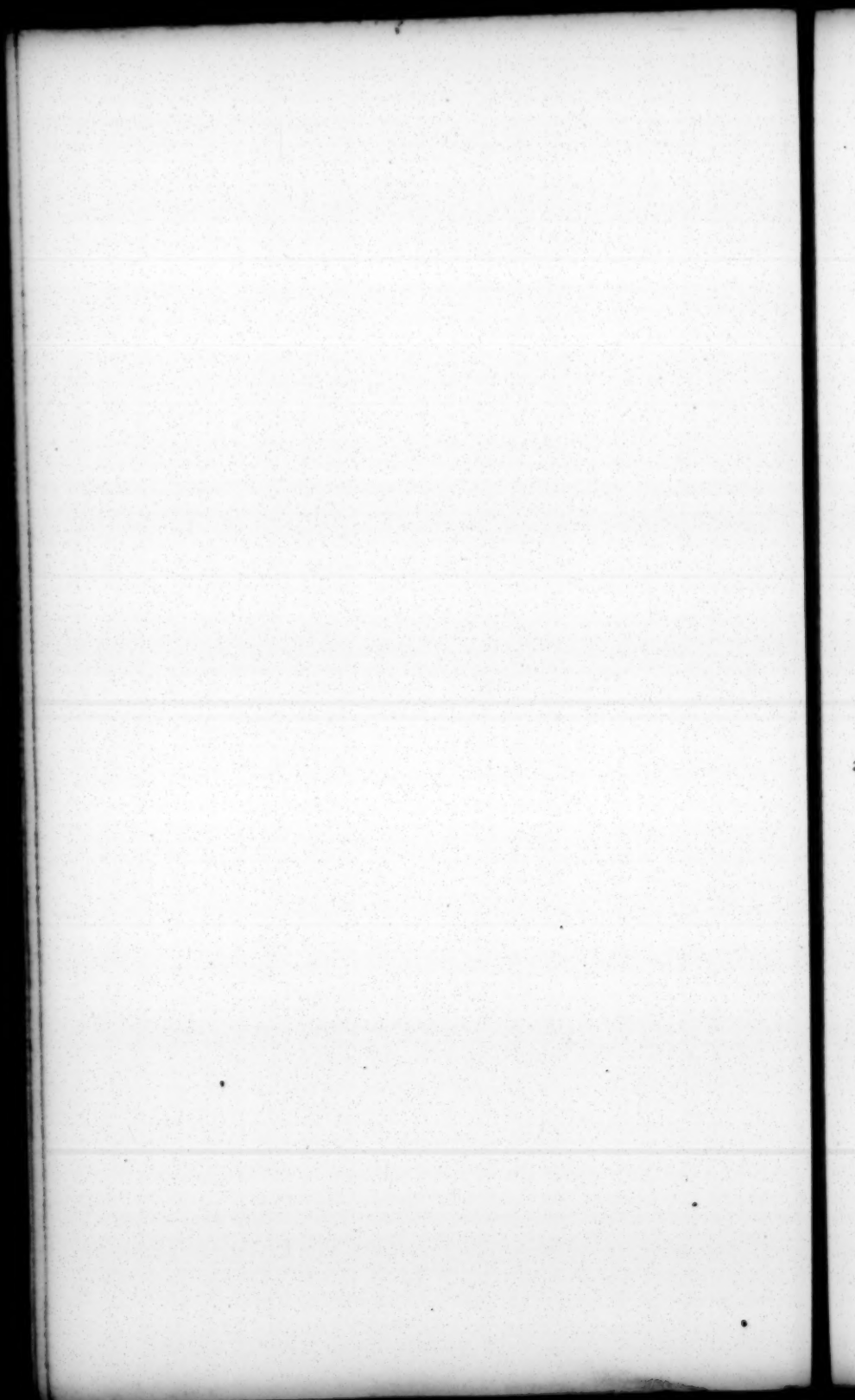
aequo jure egit; ad nullam insolentiam elatus imperii fastu: liberalitatis promptissimae provincias ingenti benignitate et moderatione tractavit. contra Germanos eo principe res feliciter gestae sunt. bellum ipse unum gessit Marcomanicum, sed quantum nulla memoria fuit, adeo ut Punicis conferatur; nam eo gravius est factum, quod universi exercitus perierant; sub hoc enim tantus casus pestilentiae fuit, ut post victoriam Persicam Romae, ac per Italiam provinciasque maxima hominum pars, militum omnes fere copiae ac languore defecerint. Ingenti ergo labore et moderatione, cum apud Carnuntum jugitriennio perseverasset, bellum Marcomanicum confecit, quod cum his Quadi, Vandali, Sarmatae, Suevi, atque omnis Barbaria commoverat: multa hominum millia interfecit: ac Pannoniis servitio liberatis, Romae rursus cum Commodo Antonio filio suo, quem jam Caesarem fecerat, triumphavit. ad hujus belli sumptum aerario exhausto, cum largitiones nullas haberet, neque indicere provincialibus aut senatui aliquid vellet, instrumentum regii cultus, facta in Foro Divi Trajani sectione, distraxit: vasa aurea, pocula crystallina et murrina, uxori ac suam sericam, ac auream vestem, multa ornamenta gemmarum: ac per duos continuos menses venditio habita est. multumque auri redactam. post victoriam tamen emptoribus pretia restituit, qui reddere comparata voluerunt: molestus nulli fuit, qui

maluit semel empta retinere. Hic permisit vi- 14
ris clarioribus, ut convivia eodem cultu quo ip-
se, et ministris similibus exhiberent. in editione
munerum post victoriam adeo magnificus fuit,
ut centum simul leones exhibuisse tradatur. cum
igitur fortunatam rempublicam et virtute et man-
fuetudine reddidisset, obiit xviii. imperii anno,
vitae lxi. et omnibus certatim adnitentibus, in-
ter Divos relatus est. Hujus successor L. An- 15
toninus Commodus, nihil paternum habuit, nisi
quod contra Germanos feliciter et ipse pugna-
vit. Septembrem mensem ad nomen suum trans-
ferre conatus est, ut Commodus diceretur; sed
luxuria et obscenitate depravatus, gladiatorii
armis saepissime in ludo, deinceps etiam in am-
phitheatro cum hujusmodi hominibus saepe di-
micavit. obiit morte subita, adeo ut strangula-
tus, vel veneno interfectus putaretur: cum an-
nis xii. post patrem, et viii. mensibus impera-
set, tanta execratione omnium, ut hostis huma-
ni generis etiam mortuus judicaretur. Huic 16
successit Pertinax grandaevus jam; ut qui sep-
tuagenariam attigisset aetatem, praefecturam
urbi tum agens, ex senatus-consulto imperare ius-
sus. octogesimo imperii die praetorianorum mi-
litum seditione, et Juliani scelere occisus est. 17
Post eum Salvius Julianus rempublicam invasit,
vir nobilis, et juris peritissimus; nepos Salvii
Juliani, qui sub Divo Adriano Perpetuum com-
posuit edictum. victus est à Severo apud Mul-

4
vium pontem, interfectus in Palatio, vixit men-
sibus septem, postquam coeperat imperare.
18 Hinc imperii Romani administrationem Sep-
timius Severus accepit, oriundus ex Africa, pro-
vincia Tripolitana, oppido Lepti, solus omni me-
moriam et ante et postea ex Africa imperator fu-
it. hic primum fisci advocatus, mox militaris tri-
bunus, per multa deinde et varia officia atque
honores usque ad administrationem totius rei-
publicae pervenit, Pertinacem se appellari vo-
luit, in honorem ejus Pertinacis, qui à Juliano
fuerat occisus. Parcus admodum fuit, natura fae-
vus. bella multa et feliciter gessit. Pescennium
Nigrum, qui in Ægypto et Syria, rebellaverat,
apud Cyzicum interfecit. Parthos vicit: Ara-
bas eo usque superavit, ut etiam provinciam ibi
faceret; idcirco Parthicus et Arabicus dictus est.
multa toto Romano orbe reparavit. sub eo eti-
am Clodius Albinus, qui in occidendo Pertinace
socius fuerat Juliano, Caesarem se in Gallia fe-
cit: victusque apud Lugdunum est et interfec-
tus.
19 Severus autem praeter bellicam gloriam,
etiam civilibus studiis clarus fuit, et litteris doc-
tus, philosophiae scientiam ad plenum adeptus.
novissimum bellum in Britannia habuit: utque
receptas provincias omni securitate muniret,
vallum per xxxii. millia passuum à mari ad mare
deduxit. decessit Eboraci admodum senex, im-
perii anno xviii. mense iv. et Divus appellatus
est: nam filios suos successores reliquit, Bassia-

num et Getam; sed Bassiano Antonini nomen à senatu voluit imponi; itaque dictus est M. Aurelius Antoninus Bassianus, patrique successor. nam Geta hostis publicus iudicatus, confestim periit. Marcusigitur Aurelius Antoninus Bassianus, idemque Caracalla, morum fere patrum fuit, paulo asperior et minax. opus Romae egregium fecit lavacri, quae Antoninianae appellantur nihil praeterea memorabile: impatiens libidinis, ut qui novercam suam Juliam uxorem duxerit. defunctus in Odroëne apud Edesam, moliens adversum Parthos expeditionem, anno imperii vi. mense ii. vix egressus aetatis xliii. annum, funere publico elatus est. Opilius 21 deinde Macrinus, qui praefectus praetorio erat, cum filio Diadumeno facti imperatores, nihil memorabile ex temporis brevitate gesserunt: nam imperium eorum duum mensium et unius anni fuit: seditione militari ambo pariter occisi sunt. Creatus est post hos M. Aurelius Antoninus: Antonini Caracallae filius putabatur: sacerdos autem Heliogabali templi erat. is, cum Romam ingenti et militum et senatus expectatione venisset, probris se omnibus contaminavit. impudicissime et obscenicissime vixit, biennioque post et viii. mensibus tumultu interfectus est militari, et cum eo mater Semia Syra. Successit huic Aurelius Alexander, ab exercitu Caesar, à senatu Augustus nominatus, juvenis admodum: susceptoque adversus Persas bello, Xerxem eo-

rum regem gloriosissime vicit; militarem disciplinam severissime rexit, quasdam tumultuantes legiones integras exaucloravit. assessorem habuit, vel scrinii magistrum, Ulpianum juris conditorem. Romae quoque favorabilis fuit. periit in Gallia, militari tumultu, xiii. imperii anno, et die viii. in matrem suam Mammaeam unice pius.

EUTROPII
BREVIARIUM

HISTORIAE ROMANAE.

LIBER NONUS.

Post hunc Maximinus ex corpore militari primus ad imperium accessit, sola militum voluntate, cum nulla senatus intercessisset auctoritas, neque ipse senator esset. is bello adversus Germanos feliciter gesto, cum à militibus esset imperator appellatus, à Pupieno Aquileiae occisus est, deferentibus eum militibus suis, cum filio adhuc puero, cum quo imperaverat triennio, et paucis diebus. Postea tres simul Augusti fuerunt : Pupienus, Balbinus, et Gordianus, duo superiores obscurissimo genere, Gordianus nobilis : quippe cujus pater senior Gordianus, consensu militum, cum proconsulatum Africae gereret, Maximino imperante, princeps fuisset electus. itaque cum Romam venissent Balbinus et Pupienus, in palatio interfecti sunt, soli Gordiano imperium reservatum. Gordianus, admodum puer cum tranquillam Romae duxisset uxorem, Janum Geminum aperuit : et ad

Orientem profectus, Parthis bellum intulit, qui jam moliebantur crumpere, quod quidem mox feliciter gessit, praeliisque ingentibus Persas afflixit. rediens haud longe à Romanis finibus interfectus est fraude Philippi, qui post eum imperavit. miles ei tumulum xx. milliario à Circello, quod castrum nunc Romanorum est, Euphrati imminens aedificavit, exequias Romam revexit, ipsum Divum appellavit. Philippi 3
duo, filius et pater, Gordiano occiso, imperium innaverunt : atque exercitu incolumi reducto, ad Italiam è Syria profecti sunt. his imperantibus, millesimus annus Romae urbis ingenti ludorum apparatu spectaculorumque celebratus est. ambo inde ab exercitu interfecti sunt : senior Philippus Veronae, Romae junior, annis v. imperaverunt, inter Divos tamen relati sunt. Post hos Decius è Pannonia inferiore, Bubaliae 4
natus, imperium sumpsit. bellum civile, quod in Gallia motum fuerat, oppressit, filium suum Caesarem fecit. Romae lavacrum aedificavit. cum biennio ipse et filius ejus imperassent, uterque in Barbarico interfecti sunt, et inter Divos relati. Mox imperatores creati sunt, Gallus Ho- 5
stilianus, et Galli filius Volusianus. sub his Æmilianus in Moesia res novas molitus est : ad quem opprimendum cum ambo profecti essent, Interamnae interfecti sunt, non completo biennio ; nihil omnino clarum gesserunt. sola pestilentia et morbis atque aegritudinibus notus eorum

6 principatus fuit. Æmilianus obscurissime na-
tus, obscurius imperavit; ac tertio mense extinc-
7 tus est. Hinc Licinius Valerianus in Rhaetia
et Norico agens, ab exercitu imperator, et mox
Augustus est factus. Gallienus quoque Romae à
senatu Caesar est appellatus. horum imperium
Romano nomini perniciosum, et pene exitiabile
fuit, vel infelicitate principum, vel ignavia.
Germani Ravennam usque venerunt. Valeri-
anus in Mesopotamia bellum gerens, à Sapore
Persarum rege superatus est: mox etiam captus,
8 apud Parthos ignobili servitute consenuit. Gal-
lienus, cum adolescens factus esset Augustus, im-
perium primum feliciter, mox commode, ad ul-
timum perniciose gessit. nam juvenis in Gallia
et Illyrico multa strenue fecit, occiso apud Mur-
siam Ingenuo, qui purpuram sumpserat, et Tre-
belliano. diu placidus et quietus: mox in omnem
lasciviam dissolutus, tenendae reipublicae habenas
probrosa ignavia et desperatione relaxavit.
Alamanni vastatis Galliis in Italiam irruperunt.
Dacia, quae à Trajano ultra Danubium fuerat
adjecta, amissa est. Graecia, Macedonia, Pontus,
Asia, vastatae per Gothos. Pannonia à Sarmatis
Quadisque populata est: Germani usque ad His-
panias penetraverunt, et civitatem nobilem
Tarraconem expugnaverunt. Parthi, Mesopo-
tamia occupata, Syriam sibi coeperunt vindica-
9 re. Tum jam desperatis rebus, et deletis pene
imperio Romano, Posthumus in Gallia, obscu-

rissimae natus, purpuram sumpsit: et per annos
 decem ita imperavit, ut consumptas pene pro-
 vincias ingenti virtute et moderatione repara-
 verit; qui seditione militum interfectus est, quod
 Moguntiacum quae adversum eum rebellave-
 rat, Lolliano res novas moliente, diripiendam
 militibus tradere noluisse. post eum Marius
 vilissimus opifex purpuram accepit, et secundo
 die interfectus est. Victorinus postea Galliarum
 accepit imperium, vir strenuissimus: sed cum
 nimiae libidinis esset, et matrimonia aliena cor-
 rumperet, Agrippinae occisus est, Aetuario quo-
 dam machinante dolum, imperii sui anno secun-
 do. Huic successit Tetricus senator, qui Aequi- 10
 taniam honore Praefidis administrans, absens à
 militibus imperator electus est, et apud Burde-
 galam purpuram sumpsit, seditiones multas mi-
 litum pertulit. sed dum haec in Gallia gerun-
 tur, in Oriente per Odenatum Persae victi sunt:
 defensa Syria, recepta Mesopotamia, usque ad
 Ctesiphontem Odenatus penetravit. Ita Gal- 11
 lieno rempublicam deferente, Romanum impe-
 rium in Occidente per Posthumum, per Ode-
 natum in Oriente servatum est. Gallienus inte-
 rea Mediolani cum fratre Valeriano occisus est,
 imperii anno nono: Claudiusque ei successit, à
 militibus electus, à senatu appellatus Augustus.
 hic Gothos Illyricum, Macedoniamque vastan-
 tes, ingenti praelio vicit, parcus vir ac modest-
 us, et iusti tenax, atque reipublicae gerendae i-

doneus: qui tamen inter biennium imperii morbo interiit, et Divus appellatus est. senatus ingenti eum honore decoravit, scilicet ut in curia clypeus ipsi aureus, item in Capitolio statua aurea poneretur. Quintilius post eum, Claudij frater, consensu militum imperator electus est, vir unica moderationis et civilitatis laude aequandus fratri vel praeponendus, consensu senatus appellatus Augustus, septimo-decimo die imperii occisus est. Post eum Aurelianus suscepit imperium, Dacia Ripensi oriundus; vir in bello potens, animi tamen immodici, et ad crudelitatem propensioris, quique Gothos strenuissime vicit. Romanam ditionem ad fines pristinos varia bellorum foelicitate revocavit: superavit in Gallia Tetricum apud Catalaunos, ipso Tetrico prodente exercitum suum; cujus assiduas seditiones ferre non poterat; quinetiam per litteras occultas Aurelianium ita fuerat deprecatus, ut inter alia versu Virgiliano uteretur:

‘Eripe me his, invicte, malis.’

Zenobiam quoque, occiso marito Odenato, qui Orientem tenebat, haud longe ab Antiochia non sine gravi praelio cepit; ingressusque Romam, nobilem triumphum quasi receptor Orientis Occidentisque egit; currum praecedentibus Tetrico et Zenobia: qui quidem Tetricus etiam corrector Lucaniae postea fuit, ac privatus diutissime vixit.

Zenobia autem posteros, qui adhuc manent Romanae, reliquit. Hoc imperante etiam Monetarii

in urbe rebellaverunt, vitiatis pecuniis, et Felicissimo rationali interfecto: quos Aurelianus victos ultima crudelitate compescuit: plurimos nobiles capite damnavit: saevus et sanguinarius, ac necessarius magis in quibusdam, quam in ullo amabilis imperator: trux omni tempore, etiam filii sororis interfector: disciplinae tamen militaris et morum dissolutorum magna ex parte corrector. Urbem Romam muris firmioribus 15 cinxit; templum Soli aedificavit, in quo infinitum auri gemmarumque constituit. provinciam Daciam, quam Trajanus ultra Danubium fecerat, intermisit, vastato omni Illyrico et Moesia, desperans eam posse retineri: abductosque Romanos ex urbibus et agris Daciae in media Moesia collocavit: et est in dextera Danubio in mare fluenti, cum antea fuerit in laeva. occiditur servi sui fraude, qui ad quosdam militares viros, amicos ipsius nomina pertulit annotata, falso manum ejus imitatus, tamquam Aurelianus ipsos pararet occidere. itaque ut preveniretur ab iisdem, interfectus est in itineris medio, quod inter Constantinopolin et Heracleam est stratae veteris, locus Caenophrurium appellatur; mors tamen ejus inulta non fuit. meruit quoque inter Divos referri; imperavit annos v. menses vi. Tacitus post hunc suscepit imperium, vir egregie moratus, et reipublicae gerendae idoneus; nihil tamen clarum potuit ostendere, intra vi. mensem imperii, morte praeventus. Florianus, 16

qui Tacito successerat, duobus mensibus, et die-
bus xx. in imperio fuit, neque quidquam dig-
17 num memoria egit. Post hunc Probus, vir il-
lustris gloria militari, ad administrationem rei-
publicae accessit, Gallias à Barbaris occupatas
ingenti praeliorum felicitate restituit. quosdam
imperium usurpare conatos, scilicet Saturninum
in Oriente, Proculum et Bonosum Agrippinae,
multis certaminibus oppressit. vineas Gallos et
Pannonios habere permisit: opere militari Al-
mam montem apud Sirmium, et Aureum apud
Moesium superiorem, vineis consevit, et pro-
vincialibus colendos dedit. hic cum bella innu-
mera gessisset, pace parta, dixit, Brevi milites
necessarios non futuros: vir acer ac strenuus,
iustus et qui Aurelianum aequaret gloria mili-
tari, morum tamen civilitate superaret. inter-
fectus est tamen Sirmii, tumultu militari, in
turre ferrata. imperavit annos sex, menses qua-
18 tuor. Post hunc Carus est factus Augustus.
Narbonae natus in Gallia, qui confestim Cari-
num et Numerianum filios Caesares fecit, cum
quibus regnavit duobus annis: sed dum bellum
adversum Sarmatas gerit, nuntiato Persarum
tumultu, ad orientem profectus, res contra Per-
sas nobiles gessit: ipsos praelio fudit: Seleuciam
et Ctesiphontem urbes nobilissimas cepit: et cum
castra supra Tigridem haberet, ictu divini ful-
minis periit. Numerianus quoque filius ejus, quem
secum, ad Persas duxerat, adolescens egregiae

indolis, cum, oculorum dolore correptus, lecticulo veheretur, impulso Apro, qui focer ejus erat, per insidias occisus est; et cum dolo occultaretur ipsius mors, quousque Aper invadere posset imperium, foetore cadaveris prodita est. milites enim, qui eum sequebantur, foetore commoti, diductis lecticulæ palliis, post aliquot dies mortem ejus notam habere potuerunt. Interea Carinus, quem Caesarem in Parthos proficiscens Carus, in Illyrico, Gallia, Italia, reliquerat, omnibus se sceleribus coinquinavit: plurimos innoxios, fictis criminibus occidit: matrimonia nobilia corrumpit; condiscipulis quoque qui eum in auditorio, vel levi fatigatione taxaverant, perniciosus fuit. ob quæ omnibus hominibus invisus, non multo post poenas dedit. nam de Perside victa exercitus rediens, cum Carum Augustum fulmine, Numerianum Caesarem insidiis perdidisset, Diocletianum imperatorem creavit, Dalmatia oriundum, virum obscurissime natum, adeo ut à plerisque scribae filius, a nonnullis Anulini senatoris libertinus fuisse credatur. Is prima militum concione juravit, Numerianum nullo suo dolo interfectum; et cum juxta eum Aper, qui Numeriano insidias fecerat, constitisset, in conspectu exercitus manu Diocletiani gladio percussus est. postea Carinum, omni odio et detestatione viventem, apud Margum ingenti praelio vicit proditum ab exercitu suo, quem fortio-
riorem habebat, certe desertum inter Vimina-

tium atque Aureum montem. ita rerum Romanarum potitus, cum tumultum rusticani in Gallia concitassent, et factioni suae Bagaudarum nomen imponerent, duces autem haberent Aman- dum et Ælium, ad subigendos eos Maximianum Herculium Caesarem misit, qui levibus praeliis agrestes domuit, et partem Galliae re-
21 formavit. Post haec tempora etiam Carausius, qui vilissime natus, in strenuo militiae ordine famam egregiam fuerat consecutus, cum apud Bononiam per tractum Belgicae et Armoricae pacandum mare accepisset, quod Franci et Saxones infestabant, multis Barbaris saepe captis, nec praeda integra, aut provincialibus reddita, aut imperatoribus missa, cum suspicio esse coepisset, consulto ab eo admitti Barbaros, ut transeuntes cum praeda exciperet, atque hac se occasione ditaret, à Maximiano iussus occidi, purpuram
22 sumpsit, et Britannias occupavit. Ita cum per omnem orbem terrarum res turbatae essent, et Carausius in Britanniiis rebellaret: Achilleus in Ægypto: Africam Quinquegentiani infestarent, Narseus Orienti bellum inferret; Diocletianus Maximianum Herculium ex Caesare fecit Augustum, Constantium et Maximianum Caesares, quorum Constantius per filiam nepos Claudii traditur; Maximianus Galerius in Dacia haud longe Sardica natus. atque ut eos etiam affinitate conjungeret, Constantius privignam Herculii Theodoram accepit, ex qua postea sex li-

heros Constantini fratres habuit: Galerius filiam Diocletiani Valeriam: ambo uxores, quas habuerant, repudiare compulsi. cum Carausio tamen, cum bella frustra tentata essent contra virum rei militaris peritissimum, ad postremum pax convenit. eum post septennium Aleſtus socius ejus occidit, atque ipse post eum Britannias triennio tenuit: qui ductu Asclepiodoti praefecti praetorio est oppressus. ita Britanniae decimo anno receptae. Per idem tempus a Constantio Caesare in Gallia pugnatum est, circa Lingones, die una adversam et secundam fortunam expertus est: nam cum, repente Barbaris ingruentibus, intra civitatem esset coactus tam praecipiti necessitate, ut clausis portis, in murum funibus tolleretur; vix quinque horis medijs adventante exercitu, lx. fere millia Alamannorum cecidit. Maximianus quoque Augustus bellum in Africa profligavit, domitis Quinquegentianis, et ad pacem redactis. Diocletianus obsessum Alexandriae Achilleum viii. fere mense superavit, eumque interfecit: victoria acerbè usus est, totam Ægyptum gravibus proscriptionibus caedibusque foedavit. ea tamen occasione ordinavit provide multa, et disposuit, quae ad nostram aetatem manent. Galerius Maximianus primo adversum praelium, exin secundum habuit, inter Callinicum Carrasque congressus, cum inconsulte magis quam ignave dimicasset; admodum enim parva manu cum copiosissimo

hoste commisit. pulsus igitur, et ad Diocletianum profectus, cum ei in itinere occurrisset, tanta insolentia fertur à Diocletiano exceptus, ut per aliquot passuum millia purpuratus tradatur
 25 ad vehiculum cucurrisse. Mox tamen per Illyricum Moesiamque contractis copiis. rursus cum Narseo Ormisdae et Saporis avo, in Armenia Majore pugnavit, successu ingenti, nec minore consilio, simulque fortitudine, quippe qui etiam speculatoris munus cum altero ac tertio equite susceperit. Pulso Narseo, castra ejus diripuit; uxores, sorores, liberos suscepit; infinitam extrinsecus Persarum nobilitatem, gazam Persicam copiosissimam, ipsum in ultimas regni solitudines coëgit; quare à Diocletiano, in Mesopotamia cum praesidiis tum morante, ovans regressus, ingenti honore susceptus est. varia deinceps et simul et viritim bella gesserunt. Carpis et Basternis subactis, Sarmatis victis; quarum nationum ingentes captivorum copias in Roma-
 26 nis finibus locaverunt. Diocletianus moratus callide fuit, sagax praeterea et admodum subtilis ingenio, et qui severitatem suam aliena invidia vellet explere, diligentissimus tamen et fortissimus princeps; et qui in imperio Romano primus regiae consuetudinis formam magis quam Romanae libertatis invexit, adorarique se jussit, cum ante eum cuncti salutarentur: ornamenta gemmarum vestibus calceamentisque indidit. nam prius imperii insigne in chlaymede purpu-

rea tantumerat: reliqua communia. **Herculius** 27
autem, propalam ferus, et incivilis ingenii, as-
peritatem suam etiam vultus horrore, significans;
hic naturae suae indulgens, Diocletiano in om-
nibus est severioribus consiliis obsecutus. cum
tamen ingravescente aevo, parum se idoneum
Diocletianus moderando imperio esse sentiret,
auctor Herculeo fuit, ut in privatam vitam con-
cederent, et stationem tuendae reipublicae viri-
dioribus junioribusque mandarent; cui aegre
collega obtemperavit: tamen uterque una die
privato habitu, imperii insigne mutavit; Nico-
mediae Diocletianus, Herculus Mediolani; post
triumphum inclytum quem Romae ex numero-
sis gentibus egerant pompa ferculorum illustri,
qua Narfei conjuges sororesque et liberi ante
currum ducti sunt, concesserunt autem Salonas
unus, alter in Lucaniam. Diocletianus pri-
vatus in villa, quae haud procul à Salonis est, 28
praeclaro otio senuit; inusitata virtute usus; ut
solus omnium post conditum Romanum impe-
rium, ex tanto fastigio sponte ad privatae vitae
statum civilitatemque remearet. contigit igitur
ei quod nulli post natos homines, ut cum priva-
tus obisset, inter Divos tamen referretur.

EUTROPII

BREVIARIUM

HISTORIAE ROMANAE.

LIBER DECIMUS.

His igitur abeuntibus, ad administrationem reipublicae Constantius et Galerius Augusti creati sunt; divisusque inter eos Romanus orbis, ut Galliam, Italiam, Africam Constantius; Illyricum, Asiam, Orientem Galerius obtineret; sumptis duobus Caesaribus. Constantius tamen, contentus dignitate Augusti, Italiae atque Africae administrandae sollicitudinem recusavit: vir egregius et praestantissimae civilitatis: divinis provincialium ac privatorum studiis, fisci commoda non admodum affectans: ducensque melius, publicas opes à privatis haberi, quam intra unum claustrum reservari: adeo autem cultus modici, ut feriatis diebus, si cum amicis numerosioribus esset epulandum, privatorum eis argento ostiatim petito triclinia sternerentur: hic non modo amabilis, sed etiam venerabilis Gallis fuit: praecipue quod Diocletiani suspectam prudentiam, et Maximiani sanguinariam temeri-

tatem imperio ejus evaserant. obiit in Britannia, Eboraci, principatus anno tertio-decimo, atque inter Divos relatus est. Galerius, vir et a probe moratus, et egregius in re militari, cum Italiam quoque, sinente Constantio, administrationi suae accessisse sentiret, Caesares duos creavit. verum Constantio mortuo Constantinus, ex obscuriore matrimonio ejus filius, in Britannia creatus est imperator, et in locum patris exoptatissimus moderator accessit. Romae interea praetoriani, excitato tumultu, Maxentium Herculi filium, qui haud procul ab urbe in villa publica morabatur, Augustum nuncupaverunt; quo nuncio Maximianus Hercules ad spem erectus resumendi fastigii, quod invitus amiserat, Romam advolavit à Lucania, quam sedem privatus elegerat, in agris amoenissimis consenscens: Diocletianumque per litteras adhortatus est, ut depositam resumeret potestatem, quas ille irritas habuit sed adversum motum praetorianorum atque Maxentii Severus Caesar Romam missus à Galerio, cum exercitu venit; obsidensque urbem militum suorum scelere defertus est. Auctae Maxentio opes, confirmatumque imperium. Severus fugiens, Ravennae interfectus est. Hercules tamen Maximianus, post haec in concione exercitus filium Maxentium denudare conatus, seditionem et convitia militum tulit. inde ad Gallias profectus est, dolo composito tanquam a filio esset expulsus, ut Constantino genero jungeretur: molienstamen Con-

stantinum reperta occasione interficere qui in Gallis, et militum et provincialium ingenti jam favore regnabat, caesi Francis atque Alamannis, captisque eorum regibus: quos etiam bestiis, cum magnificum spectaculum muneris parasset, objecit. detectis igitur insidiis per Faustam filiam, quae dolum viro enuntiaverat, profugit Hercules Massiliam, ibique oppressus: ex ea etenim navigare ad filium praeparabat, poenas dedit justissimo exitu; vir ad omnem asperitatem saevitiamque proclivus, infidus, incommodus, civilitatis penitus expers. Per hoc tempus Licinius à Galerio imperator est factus, Dacia oriundus, notus ei antiqua consuetudine, et in bello, quod adversus Narsecum gesserat, strenuis laboribus et officiis acceptus: mors Galerii confestim secuta est. respublica tum ab his quatuor imperatoribus tenebatur, Constantino et Maxentio, filiis Augustorum; Licinio et Maximino novis hominibus. quinto tamen Constantinus imperii sui anno, bellum adversus Maxentium civile commovit, copias ejus multis praeliis fudit, ipsum postremo Romae adversus nobiles omnibus exitiis saevientem, apud pontem Mulvium vicit, Italiaque est potitus. non multo post deinceps in Oriente quoque adversus Licinium Maximinus res novas molitus, vicinum exitium fortuita apud Tarsum morte praevenit. Constantinus tamen, vir ingens, et omnia efficere nitens, quae animo praeparasset, simul principatum totius orbis affectans, Licinio bellum intulit; quamvis

neccssitudo illi et affinitas cum eo esset, nam foror ejus Constantia, nupta Licinio erat, ac primo cum in Pannonia, secundo ingenti apparatu bellum apud Cibalas instruente, repentinus oppressit: omnique Dardania, Moesia, Macedonia potitus, numerosas provincias occupavit. Varia deinceps inter eos bella, et pax reconciliata ruptaque est: postremo Licinius navali et terrestri praelio victus apud Nicomediam, se dedit, et contra religionem sacramenti Theffalonicæ privatus occisus est. eo tempore res Romana sub uno Augusto et tribus Caesaribus (quod nunquam alias) fuit: cum liberi Constantini Galliae, Orienti, Italiaeque praeessent. verum insolentia rerum secundarum aliquantum Constantinum ex illa favorabili animi docilitate mutavit. primum necessitudines persecutus, egregium virum, et fororis filium, commodae indolis juvenem interfecit, mox uxorem, post numerosos amicos. Vir primo imperii tempore optimis principibus, 7 ultimo mediis comparandus. innumerae in eo animi corporisque virtutes claruerunt, militaris gloriae appetentissimus, fortuna in bellis prospera fuit; verum ita, ut non superaret industriam. nam etiam Gothos post civile bellum varie profligavit, pace his ad postremum data; ingentemque apud Barbaras gentes memoriam gratiae collocavit. civilibus artibus et liberalibus studiis deditus: affectator iusti amoris, quem omnino sibi et liberalitate et docilitate quaesivit; si-

cut in nonnullos amicos dubius, ita in reliquos egregius: nihil occasionum praetermittens, quo opulentiores eos clarioresque praestaret. Multas leges rogavit; quasdam ex bono et aequo, plerasque superfluas, nonnullas severas, primusque urbem nominis sui ad tantum fastigium evehere molitus est, ut Romae aemulum faceret. bellum adversum Parthos moliens, qui jam Mesopotamiam fatigabant, uno et trigésimo anno imperii, aetatis sexto et sexagesimo, Nicomediae in villa publica obiit. denuntiata mors ejus etiam per crinitam stellam, quae in usitatae magnitudinis aliquamdiu fulsit; eam Graeci *Cometen* vocant; atque inter Divos meruit referri. Successores filios tres reliquit, atque unum fratris filium. Verum Dalmatius Caesar prosperrima indole neque patruo absumilis, haud multo post oppressus est factione militari, et Constantio patruele suo sinente potius quam jubente. Constantinum porro, fratri bellum inferentem, et apud Aquileiam inconsultius praelium aggressum, Constantis duces interemerunt; ita respublica ad duos Augustos redacta est. Constantis imperium strenuum aliquamdiu et justum fuit; mox cum et valetudine improspera, et amicis pravioribus uteretur, ad gravia vitia conversus, cum intolerabilis provincialibus, militibus injucundus esset, factione Magnentii occisus est. obiit autem non longe ab Hispaniis, in Castro cui Helenae nomen est, anno imperii xvii. aetatis trigésimo:

rebus tamen plurimis strenue militia gestis, exercituique per omne vitae tempus sine gravi crudelitate terribilis. Diverſa Constantii fortuna fuit; à Perſis enim multa et gravia perpeſſus, ſaepe captis oppidis, obſeſſis urbibus, caeſis exercitibus, nullumque ei contra Saporem proſperum praelium fuit; niſi quod apud Singaram haud dubiam victoriam ferocia militum amiſit, qui pugnam ſeditioſe et ſtolide contra rationem belli, die jam praecipiti, popoſcerunt. poſt Conſtantis necem, Magnentio Italiam, Africam, Gallias obrinente; etiam Illyricum res novas habuit, Veteranione ad imperium conſenſu militum electo: quem grandaevum jam, et cunctis amabilem diuturnitate et felicitate militiae, ad tuendum Illyricum Principem creaverunt: virum probum, et morum veterum, ac jucundae civilitatis: ſed omnium liberalium artium expertem, adeo ut ne elementa quidem prima litterarum, niſi grandaevus, et jam imperator, acceperit. Sed à Conſtantino, qui ad ultionem fraternae necis bellum civile commoverat, abrogatum eſt Veteranioni imperium, qui novo inuſitatoque more, conſenſu militum deponere inſigne compulſus eſt. Romae quoque tumultus fuit, Nepotiano Conſtantini Sororis filio per gladiatoriam manum imperium invadente: qui ſaevis exordiis dignum exitum naſtus eſt; vigefimo enim atque octavo die à Magnentianis duſibus oppreſſus, poenas dedit: caputque ejus pilo

per urbem circumlatum est: gravissimae pro-
12 scriptiones et nobilium caedes fuerunt. Non
multo post Magnentius apud Mursiam profligatus acie est, ac pene captus: ingentes Romani imperii vires ea dimicatione consumptae sunt, ad quaelibet bella externa idoneae, quae multum triumphorum possent securitatisque conferre. Orienti mox à Constantio Caesar est datus patrum filius Gallus: Magnentiusque diversis praeliis victus vim vitae suae apud Lugdunum attulit, imperii anno tertio, mense septimo: frater quoque ejus Senonis, quem ad tu-
13 endas Gallias Caesarem miserat. Per haec tempora etiam à Constantio multis incivibus gestis Gallus Caesar occisus est: vir natura ferus, et ad tyrannidem pronior, si suo jure imperare licuisset. Sylvanus quoque in Gallia res novas molitus, ante diem trigesimum extinctus
14 est. Solus in imperio Romano eo tempore Constantius Princeps et Augustus fuit. mox Julianum Caesarem ad Gallias misit, patruelem suum, Galli fratrem, tradita ei in matrimonium sorore; cum multa oppida Barbari expugnassent, alia obsiderent, ubique foeda vastitas esset, Romanumque imperium non dubia jam calamitate nutaret, à quo modicis copiis apud Argentoratam Galliae urbem ingentes Alamannorum copiae extinctae sunt, rex nobilissimus captus, Galliae restitutae: multa postea per eundem Julianum egregie adversum Barbaros gesta sunt;

submotique ultra Rhenum Germani, et finibus
suis Romanum imperium restitutum. Neque 15
multo post, cum Germanici jam exercitus à
Galliarum praesidio tollerentur, consensu mili-
tum Julianus factus Augustus est: interjectoque
anno, ad Illyricum obtinendum profectus est,
Constantio Parthicis bellis occupata: quibus re-
bus cognitis, ad bellum civile conversus, in iti-
nere obiit, inter Ciliciam Cappadociamque, an-
no imperii octavo et xxx. aetatis quinto et lx.
meruitque inter Divos referri: vir egregiae
tranquillitatis, placidus, nimis amicis et fami-
liaribus credens, mox etiam uxoribus deditior:
qui tamen primis imperii annis ingenti se mo-
destia egerit: familiarium etiam locupletator:
neque inhonoros sinens, quorum laboriosa ex-
pertus fuisset officia: ad severitatem tamen prop-
ensior, si suspicio imperii moveretur, mitis a-
lias, et cujus in civilibus magis quam in exter-
nis bellis sit laudanda fortuna. Hinc Julianus 16
rerum potitus est, ingentique apparatu Parthis
intulit bellum; cui expeditioni ego quoque in-
terfui. aliquot oppida et castella Persarum in
deditionem accepit, vel vi oppugnavit. Assyri-
amque populatus, castra apud Ctesiphontem fla-
tiva aliquamdiu habuit: remeansque victor, dum
se inconsultius praeliis inferit, hostili manu in-
terfectus est, sexto kalendas Julias, imperii an-
no septimo, aetatis altero et trigesimo: atque
inter Divos relatus est: vir egregius, et rem-

publicam insigniter moderaturus, si per fata licuisset: liberalibus disciplinis apprime eruditus, Graecis doctior, atque adeo ut Latina eruditione nequaquam cum Graeca scientia conveniret; facundia ingenti, promptae memoriae et tenacissimae: in quibusdam philosopho propior: in amicos liberalis: sed minus diligens quam tantum principem decuit: fuerunt enim nonnulli, qui vulnera gloriae ejus inferrent: in provinciales justissimus: et tributorum, quatenus ferri posset, oppressor: civilis in cunctos: mediocrem habens aerarii curam; gloriae avidus, ac per eam animi plerumque immodici: nimius religionis Christianae infectator, perinde tamen ut cruore abstineret. Marco Antonino non absimilis; quem etiam aemulari studebat.

17 Post hunc Jovianus, qui tunc domesticus militabat, ad obtinendum imperium consensu exercitus electus est, commendatione patris, quam sua, militibus notior, qui jam turbatis rebus, exercitu quoque inopia laborante, uno à Persis atque altero praelio victus, pacem cum Sapore necessariam quidem, sed ignobilem fecit, multatus finibus, ac nonnulla imperii Romani tradita; quod ante eum annis mille centum et duobus de viginti fere, ex quo Romanum imperium conditum erat, nunquam accidit. quin etiam legiones nostrae ita et apud Caudium per Pontium Telefinum, ita et in Hispania apud Numantiam, et in Numidia sub jugum missae sunt,

ut nihil tamen finium traderetur. ea pacis conditio non penitus reprehendenda foret, si foederis necessitatem, cum integrum fuit, mutare voluisset: sicut à Romanis omnibus his bellis, quae commemoravi, factum est. nam et Samnitibus, et Numantinis, et Numidis confessim bella illata sunt: neque pax rata fuit. sed dum aemulum imperii veretur, intra Orientem refidens, gloriae parum consuluit. itaque iter ingressus, atque Illyricum petens, in Galatiae finibus repentina morte obiit: vir alias neque iners neque imprudens. Multi exanimatum opinan- 13
tur nimia cruditate: inter coenandum enim cepulis induiserat: alii odore cubiculi, quod ex recenti tectorio calcis, grave quiescentibus erat: quidam nimietate prunarum, quas gravi frigore adoleri, multas jusserat. decessit imperii mense septimo quarto-decimo kalendas Martias, aetatis, ut qui plurimum ac minimum tradunt, tertio et trigésimo anno: ac benignitate principum, qui ei successerunt, inter Divos relatus est. nam et civilitati propior, et natura admodum liberalis fuit. is status erat Romanae rei, Joviano eodem et Varroniano consulibus, anno urbis conditae millesimo centesimo et nono-decimo. quia autem ad inclytos principes venerandosque perventum est, interim operi modum dabimus. nam reliqua stylo majore dicenda sunt: quae nunc non tam praetermittimus, quam ad majorem scribendi diligentiam reservamus.

F I N I S.

59

W/

15/

Fake Pass

24